

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ**

С. Є. Куколь

**ТЕХНІКА МОНОТИПІЯ: РІЗНОВИДИ
ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ**

Методично-наочні рекомендації

Черкаси – 2023

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

УДК 766 (075)

*Рекомендовано до друку рішенням методичної ради
Черкаського державного бізнес-коледжу
Протокол № 6 від 20 червня 2023 р.*

Укладач: Куколь С. Є.

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

Черкаси, 2023. – 96 с.

Рецензент: О. Д. Гладун, кандидат мистецтвознавства, директор Черкаського обласного художнього музею

Методично-наочні рекомендації містять теоретичні відомості та практичні рекомендації з предметів «Художні техніки» та «Графічні техніки в дизайні», а саме з техніки монотипія.

Рекомендовано для викладачів та студентів освітньо-професійного ступеню «фаховий молодший бакалавр» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Затверджено на засіданні циклової комісії дизайну

Протокол 5 від 28.02.2023 р.

© Куколь С.Є. 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕХНІКА МОНОТИПІЯ ЯК ВИД ГРАФІКИ	5
2. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ	6
3. ІСТОРИЧНІ ВІДОМОСТІ ВИНИКНЕННЯ	7
4. МАТЕРІАЛИ ТА ІНСТРУМЕНТИ	30
5. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ МОНОТИПІЇ	31
6. ЗАСТОСУВАННЯ МОНОТИПІЇ В ДИЗАЙНІ	51
7. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ	57
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТОК А. АВТОРСЬКІ РОБОТИ	68
ДОДАТОК Б. РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЧДБК	84

ВСТУП

Дисципліни «Художні техніки» та «Графічні техніки в дизайні» формують систему знань, необхідних для підготовки дизайнерів і оволодіння професійними навиками роботи графічними матеріалами, які використовуються у проектній діяльності, яка дозволяє на основі вивчення та пізнання засобами малюнку матеріальної форми, відтворити її засобами графічної виразності та зобразити в двомірному просторі.

Завданням предмета є: здобування вмінь та навичок в роботі з графічними засобами, використання закономірностей графіки в конкретному середовищі, застосування технік і технологій графічних матеріалів, вирішення складних просторових графічних завдань та створення художнього образу графічними засобами. Завдання поступово переходять від абстрактних завдань, предметних постановок та вивчення живої природи до стилізації та втілення задумів в графічному дизайні.

У результаті вивчення навчальних дисциплін студент повинен знати: теорію, різні види графіки, технологію виконання деяких з видів графічних технік та прийоми володіння графічними засобами; вміти: володіти основними етапами виконання різних видів графіки; застосовувати технології використання графічних засобів для вирішення складних просторових графічних завдань, втілювати власні проекти в дизайн, створювати художні образи графічними засобами.

Мета видання полягає в ознайомленні студентів з витоками розвитку та різновидами техніки монотипії, відпрацюванні технічних можливостей в ході практичної діяльності.

1. ТЕХНІКА МОНОТИПІЯ ЯК ВИД ГРАФІКИ

В сьогоденні монотипія – це графічна техніка, яка крім станкового призначення, використовується в сценографії, кіно і мультиплікації, а також в графічному дизайні, книжковій графіці, плакаті тощо. Ця техніка є однією з найцікавіших і доступних для широкого кола людей, які займаються образотворчим мистецтвом і дизайном. Монотипію вважають самостійним видом художньої творчості, що з'єднує в собі графічні та живописні характеристики. За характером зображення і способом друку монотипія близька до графічних технік, а в отриманні фактур може перевершити графіку та живопис. Монотипія зазнала значних змін в порівнянні з тим, якою вона була на початку свого становлення, у XXI ст. складніше стає її технологія, більше ускладнюється фактура відбитка і колірне рішення композиції. Сьогодні продовжується пошук нових засобів для збагачення образної мови монотипії, що вимагає безпосередньої, синхронної взаємодії митця з матеріалом, розуміння особливостей цієї техніки.

Монотипія (від грецького слова *monos* – один, єдиний і *typos* – відбиток) – це вид друкованої графіки – неповторна нетиражна техніка. Вона дозволяє створити унікальний друкарський відбиток, що поєднує у собі якості естампу та живопису [1].

Техніка монотипія широко використовується в психології та педагогіці. Вона є основою для знаменитого психодіагностичного тесту Роршаха на дослідження особистості. Також це спосіб розвитку уяви, самовираження, актуалізації почуттів та зняття психоемоційної напруги, розвитку варіативності мислення, сприйняття, креативності, сенсорно-перцептивного розвитку, підвищення самооцінки людей із симптомом «не вмюю малювати» [1].

В наш час техніка монотипія становить особливу цінність, оскільки для навчання будь-якому виду образотворчого

мистецтва ця техніка є цінним здобутком для вивільнення творчого потенціалу особистості, розвитку фантазії, звільнення від комплексу «нездатності» до малювання й творчості взагалі. Окрім самоцінності занять мистецтвом, вона дає можливість прищепити високу професійну культуру і художній смак, допомагає набутти здатність до передбачення кінцевого результату, вміння відокремлювати головне від другорядного.

Процес виконання монотипії, на відміну від всіх інших технік друкованої графіки, не потребує великої матеріально-технічної бази, складного технічного обладнання, особливих матеріалів, що також грає важливу роль в популяризації техніки для всебічного розвитку творчої особистості. Актуальність техніки полягає у використанні нових матеріалів (скло, оргскло, пластик) та фарб, що дає можливість художникам сучасності експериментувати і створювати нові цікаві роботи.

2. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Програма дисциплін «Художні техніки» та «Графічні техніки в дизайні» має безпосередній зв'язок з програмами навчального курсу графічного дизайну: більшість практичних робіт, прийомів і технік можливо використовувати в подальшій роботі з предметів «Основи композиції», «Основи живопису та кольорознавства», «Дизайн-проектування», «Основи проектної графіки».

Робота в техніці монотипія поповнює знання та навички з предметів «Образотворче мистецтво. Живопис», «Академічний рисунок та живопис», «Навчальна практика (плінер)».

Комплекс знань, отриманий студентом під час навчального процесу з цих дисциплін, поповнений досвідом роботи в техніці монотипія, формує його як фахівця творчого напрямку, майбутнього спеціаліста з грамотним професійним підходом в галузі графічного дизайну.

3. ІСТОРИЧНІ ВІДОМОСТІ ВИНИКНЕННЯ МОНОТИПІЇ

Як і будь-яка інша графічна техніка, монотипія має свою історію і добре відпрацьовану технологію. Винайдення нових матеріалів завжди провокувало бурхливі зміни в мистецтві, спричиняло різноманітні експерименти в живописі: нові пігменти, способи нанесення фарби та нові поверхні для живопису, митці з часом приходили до нових художніх напрямків [2]. Історію становлення і розвитку монотипії можна умовно розділити на основні етапи, тобто розробити періодизацію цього процесу, коли було створено перші зображення в цій техніці і монотипія стала самостійним видом графічного мистецтва, як змінювались техніко-технологічні прийоми створення відтисків. Автором виділено шість періодів становлення і розвитку монотипії:

- ✚ Перший період: передісторія появи техніки монотипії з давнини до XVII ст.
- ✚ Другий період: XVII–XVIII ст. – становлення техніки монотипії.
- ✚ Третій період: XIX ст., пов'язаний з промисловим переворотом, який призвів до появи нових технологій і захопленням японським мистецтвом, монотипія починає самостійне життя.
- ✚ Четвертий період: перша половина XX ст. – стиль експресіонізм в мистецтві, пошук художниками нових засобів і монотипія як засіб художньої виразності цього стилю.
- ✚ П'ятий період: середина XX ст., після Другої світової війни, зокрема, коли в Америці сталося відродження монотипії через розробку та застосування принципово нових методів її створення.
- ✚ Шостий період: з 80-х р. XX ст. до сьогодення, коли у виконанні монотипії почали використовувати комп'ютерні технології.

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

Витоки техніки монотипії уходять корінням глибоко в минуле, коли первісні люди віддруковували свої долоні на стінах печер (печери Ласко і Альтамира) (рис.3.1.-3.3.) [3, 4, 5]. Прийнято вважати часом появи монотипії XVII століття, хоча ще з XI ст. відомі відбитки китайської гравюри з багатьох дошок, без чорного контуру, що свідчить про застосування найпростіших прийомів монотипії. Отже, **перший період** можна зазначити як передісторія появи техніки монотипії з давнини до XVII ст.

Рис. 3.1. Зображення долоней первісних людей [3]

Рис. 3.2. Зображення бика з печери Альтамира на півночі Іспанії [4]

Рис. 3.3. Китайський кінь, одне з найвідоміших зображень з печери Ласко у Франції [5]

Другий період – це XVII-XVIII ст. – період становлення техніки монотипії. Як самостійна графічна техніка вона довгий час не визнавалася і була допоміжним прийомом в інших техніках. Проби отримати кольоровий відбиток із травлення дошки вдалися голландському художнику Геркулесу Сегерса в XVI ст. Виконану офортним способом дошку художник покривав різнокольоровими фарбами. Це була перша спроба об'єднати монотипію з офортом. Експерименти Сегерса дали можливість отримати з однієї дошки неповторні за кольором естампи. Це було початком багатьох графічних технік, зокрема кольорової монотипії. Під впливом Сегерса, Рембрандт вивчав і використовував не тільки техніку офорту, але й монотипію. Подібні експерименти Сегерса наклали відбиток на творчість багатьох художників. Прийоми монотипії в розфарбовуванні своїх офортів використовував італійський живописець і графік Джованні Бенедетто Кастильоне (1610-1663/65). Він вперше створив відтиск за допомогою пластинки, на яку чорнилами було нанесено рисунок. Зберіглося близько двадцяти його монотипій (рис. 3.4-3.5.) [6].

Рис. 3.4. Кастильйоне Джованні Бенедетто. Автопортрет. Монотипія, 1655 р. [6]

Рис. 3.5. Кастильйоне Джованні Бенедетто. Поклоніння пастухів. Монотипія. Близько 1660 р. [6]

Минуло більше століття після перших спроб створити кольорову монотипію, перш ніж англійський поет, гравер і художник книги У. Блейк (1757-1827) відкриває її знову (рис. 3.6.). У. Блейк знайшов свій спосіб друку, використовуючи монотипію у поєднанні з офортом. На мідну дошку він наносив малюнок лаком. Чисті ділянки дошки Блейк глибоко протравлював кислотою. Контури малюнка рельєфно виступали над гладким фоном. Після цього художник накочував фарбу на дошку і отримував відтиск. Так була знайдена нова графічна техніка – опуклий офорт, або цинкографія. У. Блейк виконував монотипії як самостійні твори, а також використовував її прийоми в більшості своїх гравюр, однак рівноправного становища ця графічна техніка ще не отримала [7].

Рис. 3.6. У. Блейк. Монотипія, акварель, 1795 р. [7]

Третій період розвитку монотипії – ХІХ ст., пов'язаний з промисловим переворотом, який призвів до появи нових технологій і захопленням японським мистецтвом, монотипія починає самостійне життя.

Особливий розвиток кольорова гравюра отримала в першій чверті ХІХ ст. Творчий пошук захоплює художників багатьох країн Європи. Монотипні прийоми в гравюрах

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

використовуються все більшою кількістю художників, але потенційну можливість монотипії глибше відчув французький художник Е. Дега. Завдяки йому, монотипія починає самостійне життя. Дега одним з перших оцінив її практичну значимість і створив велику серію робіт у цій техніці (рис. 3.7.-3.8.) [8]. Точну їх кількість не визначено, відомо, тільки, що їх більше двохсот. Е. Дега був великим експериментатором, він перший почав використовувати у монотипії прозору дошку, щоб контролювати хід роботи, і застосовувати різні інструменти. Дега робив малюнок загостреним кінцем пензля і палички, лезом мастихіну. Дега не залишив посібники з монотипії, але його роботи підштовхнули розвиток цієї техніки. Вона почала з'являтися на виставках як самостійний естамп (відбиток). У пресі публікувалися статті про особливості монотипії, розширилося коло художників, які працювали в цій графічній техніці. Роблять по кілька монотипій К. Піссарро, А. Матісс, П. Гоген. В Японії художник О. Касіро використовує в якості друкованого блоку пластик, газети, картон, мотузку, гуму, листя дерев, тканину, деревне вугілля і навіть плавники риб [8].

Рис. 3.7. Е. Дега. Розмова гетер.
Монотипія. 1876 р. [8]

Рис. 3.8. Е. Дега. Прима-балерина. Монотипія [8]

Четвертий період розвитку монотипії – це перша половина ХХ ст. – стиль експресіонізм в мистецтві, пошук художниками нових засобів і монотипія як засіб художньої виразності цього стилю.

На рубежі ХІХ і ХХ ст. монотипія знаходить своїх прихильників не тільки в Японії і Європі, але і на американському континенті. У техніці монотипії працюють Ф. Дувенек, Дж. Біл, П. Тольман, Дж. Слоун, Ч. Даль, М. Бразіл, М. Прендергаст та ін. Серед майстрів, які не дали загинути цій техніці, значиться ім'я видатного майстра Є. С. Круглікової (1865-1941) (рис. 3.9.) [9]. Перебуваючи в Парижі, в період з 1909 до 1935 року вона зробила близько 500 відбитків монотипії, з яких близько 400 пейзажі, фігурні композиції, натюрморти та більше ста відбитків на тему «Квіти». Художниця повторно відкрила дану техніку. Акварельні монотипії приваблюють вмінням вловити неповторність природних явищ і несуть в собі риси яскравої творчої індивідуальності Круглікової [10]. Справу Круглікової продовжили її численні учні – Ю. Веліканов, М. Іжевській, І. Королев, Я. Кутателадзе, А. Незінова, Н. Павлова та ін [9].

Рис. 3.9. Є. С. Круглікова. Танго в Лунапарку. Монотипія, 1914 р. [10]

У ХХ столітті художники зверталися до мистецтва монотипії в ті періоди свого творчого розвитку, коли їх особливо цікавив колір і фактура матеріалу. Олександр Шевченко, його учні Ростислав Миколайович Барто і Валерій Каптерев також присвятили цьому мистецтву значну частину своїх творчих здобутків. У 1929-1930 роках О. Шевченко відвідав Аджарію і Азербайджан, де його вразило все – люди, уклад життя, природа. Для передачі нових вражень йому потрібні були незвичні засоби художньої виразності, і Шевченко звернувся до монотипії. Монотипії О. Шевченко відрізняються багатством колориту, вишуканістю та гармонійністю. Він часто працював сухим пензлем і сірником, який підкреслював потрібний йому контур, а для створення складної фактури користувався курячої лапкою. Монументальність, конструктивність і узагальненість форм стали провідним принципом для нового етапу творчості О. Шевченко (рис. 3.10.) [7].

Рис. 3.10. О. Шевченко. Дівчата. Монотипія, 1931 р. [7]

Монотипії Ростислава Барто 1930-х років створені під сильним впливом Шевченко. Перше захоплення не виявилось випадковістю, і художник до кінця свого життя працював у цій техніці. У 1960-і роки в результаті тривалих експериментів він

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

прийшов до ідеї створення відбитка фарбами на акварельній основі. Своєрідність полягала в тому, що акварель, виконану на щільному папері, Барто потім друкував під валом офортного верстата на вологий папір. Цей спосіб давав можливість спочатку малювати аквареллю, але при бажанні вона могла стати і монотипією (рис. 3.11.-3.12.) [11].

Рис. 3.11. Ростислав Барто. Ящірка. Парі, монотипія. 1933 р. [11]

Рис. 3.12. Ростислав Барто. Пейзаж з самотньою фігурою. Папір, монотипія. 1942 р. [11]

На півдні України не було давніх глибинних традицій естампа. Більше відомо те, що створено в галузі музики, літератури, архітектури, живопису, і значно менше те, що створено графіками південноукраїнської школи. Започаткував традиції естампу у цьому регіоні в 20-ті р. минулого сторіччя художник та педагог В. Х. Заузе. Його учні О. Б. Постель, К. К. Ковтурман, Н. Г. Густ, Г. В. Гармидер, О. Л. Яковлев, окрім інших технік, працювали і в монотипії [12]. Визначні твори в цій техніці створив О. Б. Постель («Концерт», «Портрет В. А. Фаворського», «Портрет М. Ф. Шемякіна») [13]. Багато працював над створенням монотипій О. І. Векслер («Варвара», «Перший сніг», «Рая», «Перед дзеркалом», «Тривога», серія «Пожежники» та ін.) [14]. Створили естампи в даній техніці А. А. Попов («На ремонті. Одеса», «Вечір») [15] та Д. А. Варновицький («Польові квіти») [16].

Мистецтвом монотипії в 1930-і роки захоплювалися багато. Так, Анатолій Суворов виконав ілюстрації до повісті О. М. Толстого «Дитинство Нікіти». Своєрідність техніки дала можливість художнику створити яскраві виразні образи (рис. 3.13.) [17].

Рис. 3.13. А. А. Суворов. Ілюстрація до повісті О. М. Толстого «Дитинство Нікіти». Монотипія, 1933 р. [17]

До цього ж часу відносяться і дивовижні монотипії Артура Фонвізіна. Його циркові наїзники настільки легкі, повітряні, що втрачають свою матеріальність (рис. 3.14.-3.15) [18].

Рис. 3.14.-3.15. Артур Фонвізін. Наїзники. Монотипія. 1930-ті роки [18]

В кінці 1930-х років білоруський художник Борис Малкін створив ряд пейзажів – ранні, «щільні» за кольором, нагадують живописний твір, більш пізні виконані у стриманій чорно-сірій гамі на білому фоні (рис. 3.16–3.17.) [19].

Рис. 3.16.-3.17. Борис Малкін. Пейзажі. Монотипія [19].

Художники ХХ століття не задовольняються традиційними методами використання технічних можливостей гравірування. Ще в 1930-і роки Михайло Тарханов винайшов оригінальний варіант монотипії, який назвав «акватипія». Замість дошки художник використовував поверхню води. Масляна фарба тонким шаром розливалася на воді, на неї накладався аркуш паперу. Торкаючись шару фарби, він вбирав її. Після цього лист знімали і висушували. На образотворчому полі залишалися самі химерні кольорові конфігурації. У них найчастіше вгадувалися пейзажні мотиви: лісовий або скелястий пейзаж, водні гладі, гrotи і т.д. Використовуючи перо, туш, акварель, іноді олівець, художник домальовував або посилював контури, завдяки чому виникали фантастичні композиції. У деяких випадках майстер користувався цією технікою для створення різноманітних і дуже красивих паперів для книжкових форзаців (рис. 3.18–3.19.) [20].

Рис. 3.18-3.19. М. Тарханов. Варіант форзаца для літературної енциклопедії. 1928 р. [20].

Досить сильна школа графіки склалася на початку ХХ ст. в Україні. Її представники були послідовниками традицій класичної гравюри, застосовуючи їх в сучасній тематиці та романтичних композиціях на сюжети народної історії, які набули найбільшого звучання в творах В. Касьяна, М. Дерегуса, А. Рибачук. Широко використовувала техніку монотипії львівська художниця Ю. Б. Кратохвиля-Видимська у створенні народних типажів, рідних пейзажів, старовинної української архітектури. В руках українського графіка О. В. Шевченка техніка набуває рівня високого мистецтва, його роботи в жанрах натюрморту та портрету, досить складному для техніки, відрізняються декоративністю рішення та монументальністю [21].

П'ятий період розвитку монотипії можна позначити серединою ХХ ст., після II світової війни, зокрема, в Америці сталося відродження монотипії через розробку та застосування принципово нових методів створення.

Після другої Світової війни в галузі образотворчого мистецтва відбулися значні зміни. Однією із значних рис цього було відродження монотипії через розробку та застосування принципово нових методів створення. Таке відродження було можливим лише там, де не існувало глибинних традицій друку як мистецтва. Цим місцем по праву стала Америка. На відміну від Нового Світу, в Європі сторіччями вдосконалювали мистецтво естампу та прагнули до різноманіття засобів вираження образного бачення світу не виходячи за рамки старовинних традицій.

Американськими художниками вперше в історії виготовлення друкованих графічних творів було об'єднано використання новітніх технологій з узагальненим усвідомленням набутих європейських традицій. Істинними реформаторами художнього друку стали Стенлі Вільям Гейтер, Тетяна Гросман, Джун Вейн (рис. 3.20-3.21.), Гарнер Галліс, Клінтон Сторм (рис. 3.22.-3.23.) [22].

Рис. 3.20. Джун Вейн. Монотипія, літографія. [23].

Рис.3.21. Джун Вейн. «Десята хвиля». Монотипія, літографія. 1972. [23].

Рис. 3.22.-3.23. Клінтон Сторм. Монотипія. [24].

Протягом декількох років експериментів з новою технікою друку митці почали використовувати, окрім звичайних металевих пластин, нові нетрадиційні матеріали, поверхні та форми. Збільшились розміри пластин, а за ними розміри та різновиди паперу, на якому отримували відбитки. Завдяки цьому були отримані невідомі раніше фактурні ефекти. Художників приваблювали нові можливості та перспективи, що відкривала їм техніка, а саме використання нових матеріалів [22]. Також виникнення та бурхливий злет Поп-арту та експерименти в творчості Енді Уорхола були поштовхом для розвитку нових технік друку (рис. 3.24.) [25].

Рис. 3.24. Роботи Енді Уорхола [25].

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

Починаючи з середини ХХ ст. великих творчих висот технічної майстерності та досконалості художніх форм досягли графіки країн Балтії, Східної Європи, де естамп історично займає місце на рівні з живописом та скульптурою. Найвідоміший естонський художник, який працював в техніці монотипія – Стасис Красаускас («Материнство», «Жінки», «Світло», «П'єта», «Самотність»). Цю техніку в своїй творчості використовували А. Андрес та багато інших [26].

В Східній Європі графіка, не дивлячись на визначне місце серед видів образотворчого мистецтва, залишається все ж таки мистецтвом для знавців, та характеризується надзвичайним багатством форм, технік, напрямків та творчих індивідуальностей. В техніці монотипії створили естампи Стоян Венев, Ілля Петров, Георгій Ковачек та ін. [27].

В 50-60-х роках минулого століття монотипія повернулася в Україну. В творах Л. Сойфертиса [28] («Паперові квіти», «Перевірка годинників», «Концерт Художньої самодіяльності» та ін.) та В. Ємельянова [29] («М'яка зима», «Перехрестя», «Старий дім» та ін.) знайшли своє відображення самотні сцени суспільного життя та чуттєвість ліричних станів українських пейзажів. Видатний український графік М. Г. Деревус вніс визначну лепту в розвиток техніки в Україні. В книжковій графіці монотипію використав С. Адамович [30], створивши серію виразних графічних творів до роману М. Стельмаха «Кров людська – не водиця», цикл «Дерева», «У Седневі». Він започаткував також оригінальну техніку цинкотипію («Прикордонники острова Сарема»). Монотипію використовували в своїй творчій діяльності В. В. Каптерев (серія портретів з характерною живописністю вирішення образів), В. Зелінський – ілюстрації до творів Н. В. Гоголя (рис. 3.25.). В кінці 1950-х років молода українська художниця Ада Рибачук створила ряд незвичних для монотипії монументальних портретів та ілюстрації в техніці монотипії до Євенкійської казки «Маленькі Уняни» [28].

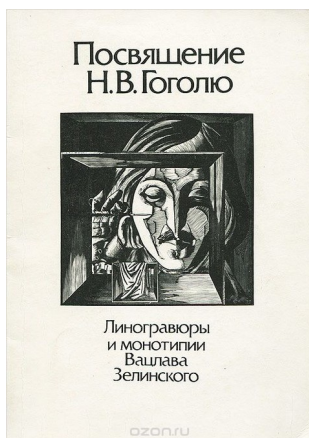

Рис. 3.25. В.Зелінський. Ілюстрації до творів М. В. Гоголя [28].

Графічні листи М. В. Раубе-Горчиліної відрізняються яскравістю фарб, відчуттям кольору та ритму, буйством кольорів, нестримною фантазією. Марія Раубе-Горчиліна – художник декоративно-прикладного мистецтва, в станковій графіці показала себе майстром кольору і складного орнаменту (рис. 3.26.-3.27.) [31].

Рис. 3.26. М. В. Раубе-Горчиліна. Музикант. Монотіпія, 1966 р. [31].

Рис. 3.27. М. В. Раубе-Горчиліна. Іграшки дитинства. Папір, монотіпія, 1955 р [31].

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотіпія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

Видатний український художник Микола Петрович Глущенко (1901-1977) створив багато своїх пейзажів, натюрмортів, портретів саме в техніці монотіпії (рис. 3.28.-3.29.). Він закінчив Британську вищу школу образотворчого мистецтва в Шарлоттенбурге (1924). Жив за кордоном у Франції і Іспанії (до 1936). виставлявся на «Осінньому салоні» і «Салоні незалежних». Влаштував персональні виставки в Парижі, Мілані, Бухаресті, Празі, Стокгольмі, Римі (за життя відбулося 32 персональні виставки). Викладав в КХШ, професор КХІ (1939). Народний художник України (1944), лауреат Державної премії України ім. Т. Шевченка. Один з найвідоміших українських художників [32]. Витончене відчуття пластичної форми, соковитість мазка, невимушеність і свобода живописного мислення виявлені в найкращих творах Миколи Глущенко, попри багатюче колірне розмаїття палітри, ми не бачимо в його полотнах дратівливої багатоколірності. Колорит його творів гармонійний, шляхетний, колірні плями органічно доповнюють чи виявляють одна одну, перебувають у певній підпорядкованості і завжди об'єднані загальним тоном полотна [33].

Рис. 3.28. Глущенко М. П.
Букет троянд.
Папір, монотіпія, 1967 [33].

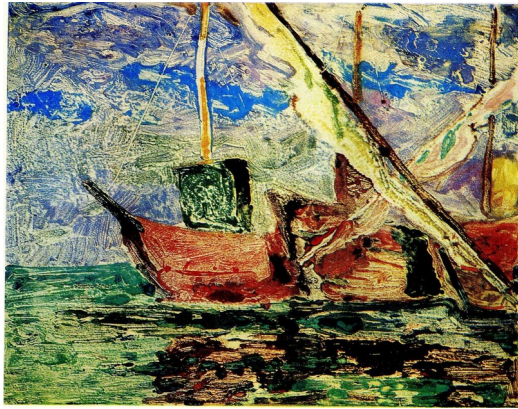

Рис. 3.29. Глущенко М. П.
На Азовському морі.
Папір, монотіпія, 1968 [33].

Частиною творчого шляху була монотипія і у Ігора Григор'єва (1934-1977), який народився у Харкові. Закінчив Київський державний художній інститут (1959). Його педагоги з фаху були – В. Зарецький, В. Костецький, В. Хмелько. Навчався у творчих майстернях Академії мистецтв СРСР в Києві (1965). Працював він у станковому живописі та книжковій ілюстрації (рис. 3.30.) [34].

Рис. 3.30. І. Григор'єв.
Дівчина в квітчатій сукні. 1968 р.
Монотипія. [34].

Шостий період розвитку монотипії зазначимо з 80-х р. ХХ ст. до сьогодні, коли монотипію почали використовувати з комп'ютерними технологіями.

Художники кінця ХХ століття, працюючи в монотипії, в більшості випадків ставлять перед собою завдання пошуку фактурних і колірних рішень.

Зокрема, монотипією займалися Б. Кузьма (рис. 3.31.), Є. Кремницька (рис. 3.32.), П. Бедзір (рис. 3.33.), В. Скакандій (рис. 3.34.), Ф. Манайло (рис. 3.35.) [34].

Рис. 3.31. Б. Кузьма. Вечоріє. 2001 р.
Монотипний відтиск.
Комбінована техніка, папір. [34].

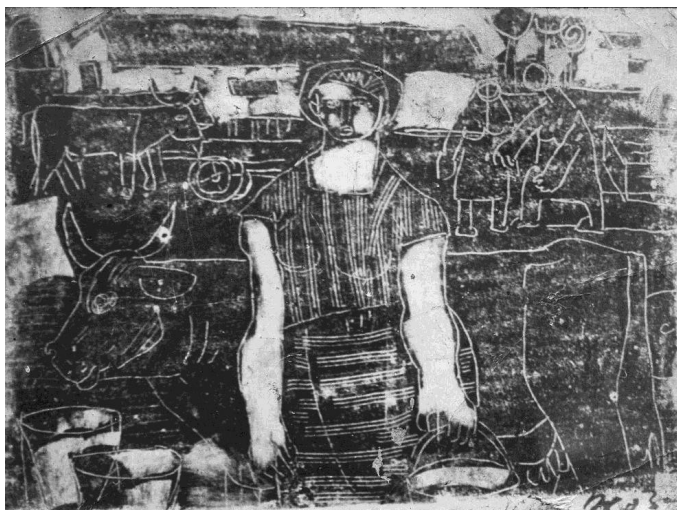

Рис. 3.32. Є. Кремницька. У колгоспі.
Монотипія, папір. [34].

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

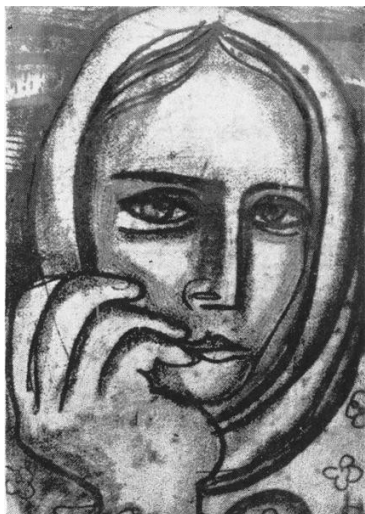

Рис. 3.33. П. Бедзір. Мати. Монотипія. [34].

Рис. 3.34. В. Скакандій. Опришок. Монотипія. [34].

Рис. 3.35. Ф. Манайло. Гуцульська наречена. Монотипія, папір. [34].

Рис. 3.36. Д. Тронов. Образи. Папір, монотипія. 40x28 см. 1986 р. [34].

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

*Техніка монотіпія: різновиди та особливості виконання
Методично-наочні рекомендації*

Монотіпією займався і Дмитро Тронов, який народився в Одесі 1966 році. Закінчив Одеське державне художнє училище ім. М. Б. Грекова. Творчу діяльність розпочав у 1980-х рр. Брав активну участь у діяльності Товариства одеських художників. У 30-річному віці прийняв сан священника. 2008 року в Музеї сучасного мистецтва Одеси пройшла персональна виставка творів художника (рис. 3.36.) [34].

Ілюстрації до оповідань І. Бабеля створені М. Вайсбергом у той період, коли у книжковий дизайн знову владно повернулася графіка. Індивідуальний лінійний стиль Матвія Вайсберга надає його лаконічним композиціям необхідної динаміки: подвійні, потрійні, «мультиплікаційні лінії», нанесені легкими стрімкими рухами, неначе у спробі зафіксувати перебіг думок та візуальних видінь художника. Разом із тонкими тональними вібраціями, що їх випромінюють невеликі плями-затемнення, це створює образи з широким полем асоціацій і повертає книжковій ілюстрації метафоричність та афористичність, які вона втратила за часів панування у вітчизняній книзі живописного стилю та оповідальності (рис. 3.37-3.38.) [35].

Рис. 3.37-3.38. М. Вайсберг Серія ілюстрацій до збірки оповідань І. Бабеля «Конармія». 1992. Папір, монотіпія. [35].

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

В Україні сучасний художник, який працює в цій графічній техніці, це Валерій Михайлович Сиров, який народився в Одесі в 1948 р. Його роботи знаходяться в Одеському Художньому музеї, музеї Києва, України, Росії, в приватних зібраннях США, Великобританії, Франції, Німеччини, Італії, Голландії, Швеції, Туреччини, ПАР, колишній Югославії, Ізраїлі, Норвегії та інших країнах. Працює в техніках: малярство, офорт, акварель, монотипія, асамбляж, полотно-темпера-масло, акватипія, шаберпапір (рис. 3.39.-3.40.) [36].

Рис. 3.39. Валерій Сиров.
З дитинства. Монотипія. 2006 [36].

Рис. 3. Валерій Сиров. Монотипія. З
виставки «Завтра я стану метеликом».
2012 [36].

Провідна роль у розвитку цієї графічної техніки належить вітебському художнику-педагогу Леоніду Антімонову. Вивчивши теоретичні роботи зарубіжних майстрів, а також використавши особистий практичний досвід, Л. Антімонов позначив основні види і методи роботи в техніці монотипії, ввів в обіг нові терміни, умовні позначення і прийоми роботи в різних графічних техніках. Їм опубліковано ряд статей і методичних розробок, що стосуються проблем монотипії, гравюри на картоні, фанері тощо. Історія розвитку монотипії сьогодні відома завдяки його дослідженням (рис. 3.41.) [7].

Рис. 3.41. Л. Антімонов. Купальська ніч у лісі.
Флоротипія, 1988. [7].

У техніці монотипії працювала естонська художниця Леа-Тутта Лівшиць. [37]. Саме на базі її стохатипій була виявлена фрактальна природа монотипії в 2000 р. хіміком В. М. Лівшицем і математиком В. В. Скворцовим, незалежно один від одного. Ними ж був запропонований і термін «фрактальна монотипія» [7]. У 1981 р. в місті Кохтла-Ярве в Естонії вперше була організована виставка фрактальних монотипій Леа-Тути Лівшиць (1930-1999) [38]. Художниця дала цьому виду монотипії назву «стохатипія». Леа-Тутта Лівшиць створила серію робіт за десятиріччя (1985-1995) із 42 стохатипій (фрактальні монотипії), що складає родзинку творчого доробку – Золоту серію, в одному розмірі (30x40) (рис. 3.42.-3.43.). Як відомо, техніка монотипії відрізняється тим, що створення твору носить випадковий (стохастичний) характер. Зазвичай можна отримати пейзаж, але на порядок менш вірогідно поява на монотипії образу людини («фігуральна монотипія»). Звичайно, монотипія, як правило, не просто графіка, але і рисунок, оскільки художник пензлем допомагає народженню образу. Але Золота серія не просто рисунки, а збірник літературних мініатюр. За допомогою колажа

художниця створила певні сюжети, або відобразила психологічні риси характеру своїх героїв. В такій інтерпретації серію можна віднести до еволюційної психології [37].

Рис. 3.42. Фрактальний автопортрет Леа-Тутти Лівшиць з Золотої серії [37]

Рис. 3.43. Леа-Тутта Лівшиць. Різдвяні мрії. Стохатипія [37]

На деяких монотипіях видно характерні для фракталів структури, наприклад, дендритні структурні утворення, які при відриві паперу від поверхні виникають не миттєво, а через деякий час (близько 1 хвилини). Це свідчить про протікання процесу самоорганізації в плівці рідини між поверхнею і папером, внаслідок її розриву. Фрактальні монотипії відносяться до класу стохастичних фракталів. Таким чином, монотипію можна віднести до фрактального мистецтва, причому одержуваному не на комп'ютерах (комп'ютерна графіка), а фізико-хімічним способом. [38].

Художники кінця ХХ століття, працюючі в монотипії, в більшості випадків ставили перед собою завдання пошуку фактурних і колірних рішень.

Таким чином, можна бачити, що монотипія як різновид техніки гравюри зазнала значних змін в порівнянні з тим, якою вона була на початку свого розвитку. Чим ближче до ХХІ століття, тим складніше стає її технологія, тим більше

ускладнюється фактура відбитка і колірне рішення композиції. Початок ХХІ століття ознаменувався використанням абстрактних форм, що, мабуть, найбільш властиво цьому виду імпровізаційного мистецтва. Розвиток монотипії в цьому напрямку дає несподівані і яскраві творчі рішення.

4. МАТЕРІАЛИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Інструменти і матеріали, необхідні для роботи:

- ✚ Скло з заклеєними скотчем краями (розмір скла за форматом аркуша для майбутнього відбитка);
- ✚ Фарби акварельні, гуашеві, олійні;
- ✚ Пензлі різних розмірів, товсті для нанесення фарби на скло, тонкі для промальовування елементів;
- ✚ Ганчірка або губка (для видалення фарби з поверхні скла);
- ✚ Папір (краще різної якості, ватман, акварельний папір, фотопапір тощо).
- ✚ Палітра (для змішування фарб і пошуку кольорових плям);
- ✚ Баночка (для промивання пензлів).

Інструменти, які використовуються для створення монотипії, представлені на рисунку 4.1. [7].

Рис. 4.1. Інструменти для монотипії. [7].

5. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ МОНОТИПІЇ

5.1. Види монотипії, їх характеристика

Сьогодні відомо багато найрізноманітніших видів монотипії, класифікації видів монотипії, а саме [39]:

- ✚ диатипія;
- ✚ акватипія;
- ✚ акваграфія
- ✚ негативна монотипія;
- ✚ кляксографія;
- ✚ флоротипія;
- ✚ декалькоманія.

Монотипію іноді вважають самостійним видом художньої творчості, який поєднав у собі графічні й живописні якості. За характером зображення, способу друку, монотипія близька до графічних технік, щодо отримання відтінків кольору та колористичному багатству вона не поступається живопису, а в отриманні фактур може перевершити графіку і живопис. Залежно від способів отримання зображення монотипію можна розділити на два основні види. Для першого з них характерно те, що зображення художником повністю регулюється. Другому виду монотипії властиво отримання складних та гарних ефектів і фактур, які завжди є відкриттям. Так, митець завжди може передбачити оцінку зображення. Тому цей вид монотипії частково застосовується у місцях композиції, де потрібна відповідна фактурна пляма, чи він є підготовчим етапом майбутньої роботи художника. Маючи деякі навички і знаючи, що зображення залежить від товщини шару і складу фарби, нанесеної на дошку, від якості і фактури паперу, на який переноситься зображення, від сили тиску, від витраченого на роботу часу, від рівня і швидкості висихання кольорового шару, художник може сягнути необхідного ефекту в закінченій роботі [39].

За колірним рішенням монотипію можна розділити на:

- ✚ монохромну;
- ✚ поліхромну.

Монохромна монотипія, зазвичай, виконується одним кольором і найчастіше чорною друкарською чи офсетною фарбою (див. Додаток Б, рис. Б.1-Б.8) [7].

Поліхромна монотипія насичена великою кількістю кольору та виконується різними фарбами (акварель, гуаш, масляні, офсетні, друкарські). Безмежна кількість засобів і прийомів роботи у монотипії дає можливість кожному художнику експериментувати і віднаходити свої методи, використовувати нові й нові прийоми, отримувати у відтиску своєрідні графічні фактури і колірні ефекти (див. Додаток Б, рис. Б.9-Б.24) [7].

Залежно від поставленого завдання зображення можна одержати світлими лініями на темному тлі, що нагадують ксилографію чи фотографічний негатив (*негативна* монотипія), і навіть темними лініями і штрихами, що нагадують літографію чи техніку м'якого лаку, але із властивою лише монотипії фактурою [7].

Засобом висловлювання в монотипії, як і в інших видах художньої практики, є лінія, штрих, пляма, фактура і колір, проте метод їх використання має власну специфіку.

Зазначимо основні прийоми створення відтисків в монотипії. Процес створення роботи в усіх проявах монотипії різний, а саме: диатипія, негативна монотипія, акваграфія, акватипія, флоротипія, декалькоманія, кляксографія.

Офортна монотипія [1] – один з перших видів монотипії. Процес створення цього виду монотипії передбачає використання офортного станка (рис. 5.1.). Розфарбування офортної дошки наштовхнуло Є. Круглікову на думку про монотипію – нову техніку, що поєднує прийоми живопису і графіки. У монотипії відбиток отримують з гладкої, негравірованої дошки [9].

Рис. 5.1. Офортний станок [1].

Найбільш доступною манерою монотипії є *диатипія*: від грецьк. «de» –відділення, видалення і «typos»– відбиток [7;40].

Акваграфія – це зображення, отримане з поверхні води [41]. Ця техніка відома з XV століття. В Туреччині і Персії вона називалася «мистецтвом хмар» (ебру). Деякі іранські джерела стверджують, що ебру з'явилося в Індії, де його запозичили фарси, від яких воно перейшло туркам. Інші джерела, повідомляють, що розпис під мармур з'явився в Бухарі, і після іранців його запозичили турки. Цей вид мистецтва називається «турецький папір». Але й художники самостійно відкривають собі цей незвичайний спосіб отримання відбитка і намагаються його патентувати. Багатьом це вдається тому, що є дуже багато способів мармурування – розпису під мармур, у різних країнах застосовують різні технічні прийоми. Найчастіше зустрічаються два способи: розфарбування на воді чи розмивка фарби на клейовій основі [41].

Найпростіший спосіб – *мармурування* олійною фарбою на воді, тобто перенесення колірного візерунка з водної поверхні на папір та інші матеріали. Іноді в продажу можна зустріти фарби

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

для художників, на етикетках яких написано «Фарби для мармурування». У своїй основі це звичайні акрилові фарби з урахуванням спеціальних розчинників. Відбитки, отримані у техніці акваграфії, можна домальовувати вручну, способом монотипії або використати в офорті [7].

Акватипія – технічний різновид граверного друку, побудований на застосуванні знежиреної (водяної) фарби, завдяки чому відтиск схожий на акварельний малюнок. Знежирення фарб досягається використанням мильного розчину. Ця техніка має дуже багато переваг. По-перше, вона не потребує особливого обладнання. Важливі два аспекти: нанесення фарби на скло і перенесення її на чистий аркуш паперу шляхом дотику до нього пластиковою чи скляною дощечкою, спеціальним валиком чи просто рукою. По-друге, акватипія відіграє важливу роль в досягненні однієї з основних цілей образотворчого мистецтва, а саме: підвищення зацікавленості до зображувальної діяльності, творчої активності, художніх смаків, реалізацію пізнавальних і творчих завдань. Окрім того, саме акватипія і монотипія допомагають формувати такі якості особистості як увагу, творчу ініціативу, посидючість, ціленаправленість, охайність, бажання експериментувати [42].

Термін *флоротипія* запропонований Л. Антімоновим. Сутність флоротипії залежить від використання рослин і рослинних матеріалів, щоб одержати відбиток [7].

Декалькоманія (від франц. «*decalcomanie*»; англійською часто називається «*Letraset*» – від назви найвідомішої фірми-виробника) – виготовлення друкованих відбитків (перекладних зображень) з подальшим сухим перенесенням на якусь поверхню за допомогою високої температури чи тиску. Декалькоманія (метахромотипія) – зображення на папері, призначене для перенесення на іншу поверхню (наприклад, для імітації прожилок мармура або волокон деревини в оздобленні інтер'єрів, вивісках і т. ін.) – спосіб, винайдений в 1830-х рр. скульптором А. І. Тербеневим (1815-1859) [43].

Кляксографія – це різновид графічної техніки, заснована на перетворенні плям в потрібні реальні або фантастичні образи [44].

Фрактальна монотипія [1]. Фрактальна природа монотипії була винайдена у хвилюючий момент, коли аркуші роз'єднуються і виникає образ в плямі в результаті випадку [45-46]. Як тепер з'ясувалось, Леа-Тутта Лівшиць входить до числа тих художників, які є піонерами в створенні фрактального зображувального мистецтва [38].

Стохастична – вид монотипії, який складається з стохастичних (випадкових) фракталів. Стохастичну називають також фрактальною монотипією. Найбільш цінними вважаються фігуральні стохастичні, тому що ймовірність виникнення образу людини при виготовленні стохастичні значно менше, ніж пейзажу. Під фрактальними утвореннями маються на увазі деревоподібні візерунки, що виникають при розтіканні акварелі або гуаші під час виконання монотипії. Фрактал (лат. fractus – подрібнений, дробовий) – нерегулярна, самоподібна структура. В широкому розумінні фрактал означає фігуру, малі частини якої в довільному збільшенні є подібними до неї самої [47].

Енергоінформаційна монотипія – це доволі новий спосіб створення монотипії, для його реалізації потрібно роздрукувати копію монотипії на прозорій плівці з використанням принтера [1].

5.2. Загальна схема видів монотипії

Класифікацію видів монотипії оформлено автором в схеми. Перша схема представляє класифікацію видів монотипії за:

- ✚ способом виконання,
- ✚ кольоровим вирішенням,
- ✚ технологією,
- ✚ типами друкарської основи,
- ✚ видами фарби.

За способом виконання монотипію можна розділити на контрольовану та вільну.

За кольоровим вирішенням монотипія ділиться на монохромну та поліхромну.

За типами друкарської основи монотипія ділиться на таку, що друкується зі скла, пластика, металу, органічного скла та ін.

За видами фарби, які використовуються при виконанні монотипії – фарби на водній основі: акварель, гуаш, темпера, акрил; фарби на основі розчинників: олійні, типографські, акрилові.

Також монотипію ділять за технологією, тобто процесом виконання (рис. 5.2.).

Друга схема більш детально представляє класифікацію видів монотипії за технологією з наведеними прикладами робіт (рис. 5.3.):

- ✚ офортна,
- ✚ диатипія,
- ✚ негативна,
- ✚ акваграфія,
- ✚ мармурування,
- ✚ фрактальна,
- ✚ стохатипія,
- ✚ декалькоманія,
- ✚ акватипія,
- ✚ кляксографія,
- ✚ флоротипія

Рис. 5.2. Схема. класифікації монотипії за видами (розроблено автором)

Рис. 5.3. Схема класифікації видів монотипії за технологією (розроблено автором)

5.3. Технологія виконання монотипії

Процес створення роботи в усіх проявах монотипії різний, а саме: диатипія, негативна монотипія, акваграфія, акватипія, флоротипія, декалькоманія, кляксографія.

Офортна монотипія один з перших видів монотипії. Для її виготовлення рисують, як правило, масляними або акварельними фарбами (оскільки вони довго висихають) на гладкій поверхні (наприклад, скло або пластик) будь-яке зображення. Згодом його віддруковують на папір за допомогою офортного станка (рис. 5.1.) Таким чином створюється ефект нерукотворності зображення, нарисованого художником (рис. 5.4.) [1].

Рис. 5.4. Кастильйоне Джованні Бенедетто.

Поклоніння пастухів. Фрагмент. Монотипія. Близько 1660 р

Найбільш доступною манерою монотипії є *диатипія* (від грецьк. «de» –відділення, видалення і «typos» – відбиток) (рис. 5.5.-5.6.) [7;40]. Матеріали: скло, пластик, газети, ватман, фарба, ескіз малюнка, розріджувач (скипидар), чиста ганчірка. Для отримання диатипії без залучення преса чи верстата друковані форми можуть бути виготовлені з дзеркального чи віконного скла завтовшки 5-6 мм. І тому скло нарізають на шматки потрібних форматів і зачищають фаски наждачним папером. Можна виготовити також друковані форми з азбестової плити.

Рис. 5.5. Є. Мосиєв. Профіль.
Диатипія, 1961 [40]

Рис. 5.6. В. Зелінський. Портрет
Гоголя. Диатипія, 1976 [28]

Для зняття відбитка з друкованої форми за допомогою преса чи офортного верстата необхідно використовувати дошки з матеріалів, стійких до дужого тиску. Це можуть бути: металеві плити завтовшки 2-3 мм (мідь, латунь, цинк, нержавіюча сталь та інші), білий пластик, оргскло, ДВП, щільний картон та інші. Найкращими матеріалами виготовлення дощок є оргскло і пластик, які потребують великої праці при обробці та дозволяють отримати відбитки високої якості. Для дощок, товщина яких перевищує 2 мм, необхідно виготовити спеціальні рамки. Готується рама для кожної друкованої форми окремо. Розмір її має перевищувати друковану форму по ширині і висоті. На полях рамки зліва і знизу кресляться лінії, що вказують розмір роботи та її розміщення на площині, що дозволяє використовувати друковану форму і під час горизонтальних і вертикальних композицій й економно витрачати папір [49].

При створенні диатипії використовують набір різних інструментів, а саме: голки; дерев'яні і пластмасові палички;

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

кістяні, пластикові чи гумові гребінці; шматки фетру; фломастери; пензлі зі щетини і колонка; картон; зубні щітки; тампони із різних фактурних матеріалів; валики та інші (рис. 4.1.). Потім, коли все підготовлено (ескіз роботи, переведений на кальку, папір, інструменти, фарба), поверхню дошки протирають тонким шаром лляної олії чи гасом. Офсетна чи друкарська фарба темного тону розкочується на склі і далі валиком наноситься на дошку тонким шаром. Залежно від кількості і консистенції фарби, і навіть від товщини і фактури паперу, лінії і штрихи будуть виходити не рівнозначними: що тонший шар фарби і тонше папір, тим тонше можна одержати штрих і лінію. Залежно від тиску інструментів на папір, на відбитку будуть виходити більш темна чи світла пляма, товсті чи тонкі штрих і лінія. Після нанесення яскравого шару друковану форму поміщають у рамку. І разом із рамою покривають аркушем паперу, поверх накладається калька та малюнок. Кальку кладуть зображенням до низу. Малюнок, що світиться крізь кальку буде у дзеркальному зображенні, але після зняття остаточного варіанта диатипії малюнок набуває характеру початкового зображення. Папір і калька кріпляться до рами скотчем. Будь-який випадковий дотик пальцем чи олівцем може дати небажані пляму чи штрих на майбутній роботі. Фактура ліній, одержуваних у цій манері, настільки різноманітна й цікава, що після першої спроби неодмінно виникає бажання експериментувати. Цей метод роботи, як всі наступні, від початку до кінця – творчий та притягує своєю таємничістю.

Негативну монотипію (рис 5.7.), або *монохромну*, можна виконати і іншим способом. Після зняття відбитка в манері диатипії на друкованій формі утворюються світлі сліди там, де папір притискався до дошки різними інструментами. Вже на дошці за допомогою тих чи інших інструментів, можна завдати малюнок. Дошка з продавленим малюнком кладеться на поверхню офортного друкарського станка, накривається папером, тканиною і прокочується. Малюнок можна доробити

використовуючи валик, олівці, пензлі з фарбами й інший різноманітний матеріал [7].

Рис. 5.7. Погребна Х. Композиція.

Чорно-біла негативна монотипія, олія, 2016

Акваграфія це зображення, отримане із поверхні води. Для акваграфії застосовують досить прості пристосування. Кювет або ванну відповідної величини наповнюють водою. Олійні, літографські чи друкарські офсетні фарби розбавляються скипидаром. Для кращого утримання фарб на поверхні води додають конторський чи казеїновий клей (можна й без клею). Кожну фарбу розчиняють окремо у невеликій посудині. Такі концентровані фарби можна використовувати окремо чи змішувати їх між собою. З фарб основними є синя, червона і жовта, при вмілому змішуванні яких можна одержати всі бажані додаткові тони. За необхідності можна також спробувати застосовувати чорну, білу, золоту і срібну (як порошки, які насипаються пізніше безпосередньо в барвистий шар фарби). Рекомендується використовувати фарби світлих тонів (рис 5.8.-5.9.) [7].

У наповнену водою ванночку капають почергово приготовані фарби, і вони розпливаються у воді, створюючи потрібний візерунок. Урізноманітнити візерунки допомагають палички, пензлі, смужки паперу тощо. Іноді достатньо просто

подути на воду. Необхідно працювати швидко. Якщо візерунок, створений на поверхні води, задовольняє художника, то частина чи весь аркуш повільно й рівномірно вкладається на поверхню води. Спочатку на воду накладається один край паперу, потім, по дузі, другий. Через 5-10 секунд папір можна знімати – як можна швидше і з однієї сторони.

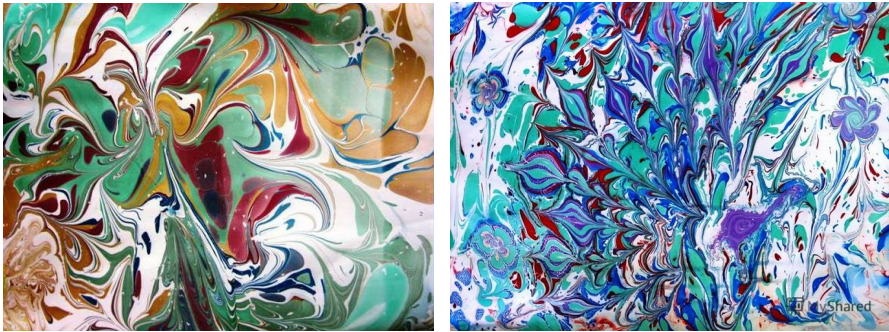

Рис. 5.8.-5.9. Акваграфія [7].

Як інший спосіб – *мармурування* – застосовують клейстерну основу, що змінює в'язкість води. Для основи застосовують ісландський мох чи киселеподібну рідину з лляного насіння. Простіший спосіб – робити основу з рисового чи картопляного крохмалю. Розчин варять, проціджують і вливають в відповідну ванну остигати [41].

Перед підготовкою кольорового шару перевіряється придатність обраних барвників. Якщо крапля опускається на дно кювету, вона занадто рідка. Якщо при пересуванні палички в барвистій поверхні фарба переміщається, то основа занадто густа. У разі потрібно змінити консистенцію фарби. Так звана техніка під мармур, що передбачає обробку барвистої поверхні гребінцем, потребує більше густої основи, техніка «під турецький мармур» – рідшої. При роботі на клейстерній основі застосовуються анілінові фарби, туш, темпера, різні барвисті порошки, олійна і друкарська фарба. Як розчинник для фарб використовують воду і скипидар. Для «турецького способу»

мармурування розчин створюють із господарського мила і мильного спирту. Іноді мильна фарба може допомогти в отриманні цікавих ефектів – наприклад, якщо вдасться пустити на поверхні води колірно-водні бульки, то на відбитку можна отримати характерні форми (рис 5.10.).

Рис. 5.10. Процес мармурування [7].

Фарби розчиняються до сметаноподібної консистенції і розливаються на поверхні основи за допомогою механічного руху гребінцем чи паличкою, організуючи колірну поверхню. На неї потім капають іншу, рідку фарбу чи скипидар і очікують їхньої дії. Для мармурування, залежно від завдання, підходять майже всі механічно виготовлені якісні сорти паперу, які мають достатню міцність і гарну вбираність фарби. Не рекомендується використовувати глянцеві папери, оскільки фарба з них зісковзує.

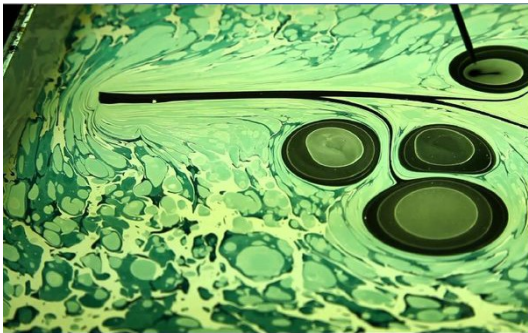

Рис. 5.11. Мармурування [41].

Принаймні, щоб отримати у цій техніці відбитки, належить так організувати рух фарби у воді й обмокування паперу, що в результаті будуть виходити як візерунки, так й гарні пейзажі, зображення квітів, тварин, птахів і т. ін. [7; 41]. Відбитки, отримані у техніці акваграфії, можна домальовувати вручну, способом монотипії або використати в офорті (рис 5.11.).

Акватипія – технічний різновид граверного друку, побудований на застосуванні знежиреної (водяної) фарби, завдяки чому відтиск схожий на акварельний малюнок (рис.5.12.) [42]. Знежирення фарб досягається використанням мильного розчину. Ця техніка має дуже багато переваг. По-перше вона не потребує особливого обладнання. По-друге, акватипія зацікавлює до творчості.

Рис. 5.12. Акватипія [42].

По склу краще малювати густим, насиченим і пінним розчином фарб. Висихаючи, піна створює своєрідну фактуру, від якої залежить оригінальність відбитка. Розводиться гуаш і широкими мазками наноситься зображення на папір. Бажано, щоб малюнок був великим. Коли гуаш підсохне, весь аркуш

покривається чорною тушшю. Після засихання верхнього шару малюнок проявляється у ванночці із жовтою водою. У воді гуаш змивається з паперу, а туш лише частково. Отже, на чорному тлі залишається білий малюнок зі злегка розмитими контурами. З використанням цього виду монотипії папір мусить бути щільним, щоб не розірватися при намочуванні [42].

Сутність *флоротипії* залежить від використання рослин і рослинних матеріалів, щоб одержати відбиток (рис. 5.13) [7].

Рис. 5.13. Флоротипія [7].

На дошку наноситься фарба пензликом чи валиком. Шар фарби повинен бути не товстим. Можна завдати не однотонний колір, а, наприклад, з градацією – від чорного до темно-зеленого. На цій дошці розташовується трафарет, листя, шматочки тканини. Щоб тканина й листя лежали рівно, необхідно той бік, який назовні, трохи промазати фарбою. Можна завдати відбиток долоні і додати малюнок, виконаний загостреним предметом. Після цього композиція пропускається через офортний друкарський верстат. Спочатку кладеться дошка, накривається папером, щільною тканиною і прокочується. На відбиток можна нанести правку, використовуючи для цього олівець, валик з фарбою і інші підручні матеріали.

Декалькоманія використовується для створення написів і зображень на папері, картоні, кераміці, для дитячих перекладних картинок та інших. Винайдена у Росії орієнтовно в 1860-х роках, вона крім утилітарного використання, застосовувалася й у мистецтві (Оскар Домінгесом, Максом Эрнсом та ін.) й у науці (до створення фрактальних зображень та інших цілях). О. Домінгес в 1936 р запропонував метод декалькоманії – отримання непередбачуваних колірних плям роздавлюванням фарби між двома листами паперу (рис. 5.14.) [43].

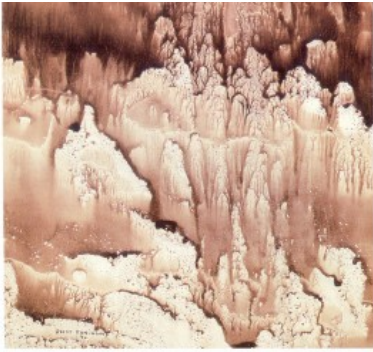

Рис. 5.14. Оскар Домінгес;1936,

Декалькоманія. [43].

Рис. 5.15. Кляксографія [44].

Кляксографія – це різновид графічної техніки, заснована на перетворенні плям в потрібні реальні або фантастичні образи [44]. Малюнок в цій техніці виповнюється: тушшю, чорнилом, аквареллю, гуашшю. Зображення можна отримати як одноколірні, так і багатобарвні. Фарба наноситься на поверхню аркуша за допомогою піпетки або пензлика. При цьому плямки виходять випадковими за формою і розмірами. Далі задля поживлення плями – потрібно підняти аркуш паперу з одного боку, потім з іншого, щоб фарба розпливлася і придбала певну форму. Кляксографія є однією із найпростіших і

непередбачуваних манер монотипії. Виконується вона так: наливається рідка фарба до центру аркуша та папір нахиляється врізнобіч, завдяки чому виходять кольорові патьоки (рис. 5.15.) [44].

Фрактальна монотипія створюється за допомогою водних фарб (темпера, гуаш, акварель). Так вона називається тому, що візерунок, з котрого формується рисунок, має фрактальний характер, тобто кожна частина рисунка подібна всьому рисунку в цілому (рис. 5.16.) [46].

Рис. 5.16. Фрактальна монотипія, гуаш, 2016. [1].

За останні роки бурхливо розвивається напрямлення мистецтва – *наномистецтво* (nanoart). Воно базується на візуалізації наноструктур, використовуючи нанотехнології, з подальшою обробкою чорно-білих фотографій в розфарбування в дивні кольори в графічному редакторі. Яскравим прикладом наномистецтва є твір Кріса Орфеску (Cris Orfescu) «Осколки».. Цікаво і те, що останні є, як і фрактальні монотипії, «природними фракталами» (рис. 5.17.). Водночас nanoart можна віднести до фрактального мистецтва, оскільки на багатьох нанорисунках зображені нанофрактали [46].

Рис. 5.17. Природний фрактал [46]

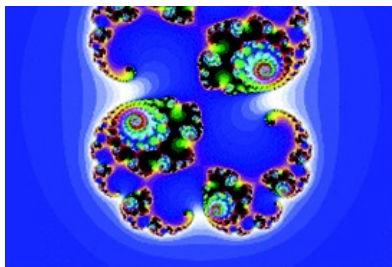

Рис. 5.18. Комп'ютерний фрактал [45]

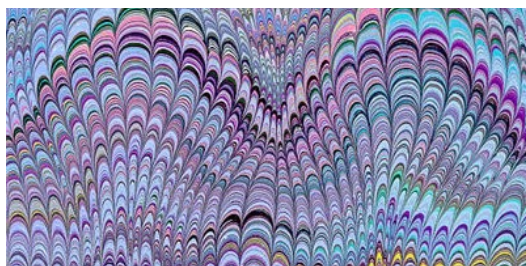

Рис. 5.19. Комп'ютерний фрактал [45]

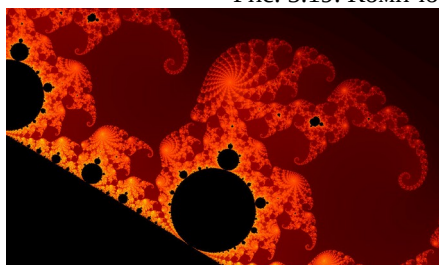

Рис. 5.20. Границя множини Мандельброта (фрактал) [45]

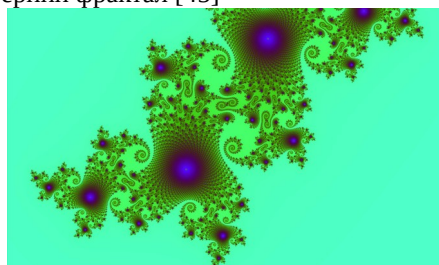

Рис. 5.21. Множина Жюліа. Фрактал, близький до множини Мандельброта [45]

Побудова фрактального малюнка може відбуватися за деяким алгоритмом або шляхом автоматичної генерації зображень за допомогою обчислень за певними формулами. Фрактальну графіку часто використовують для графічного представлення даних під час моделювання деяких процесів, для автоматичної генерації абстрактних зображень, у розважальних програмах. Фрактальна графіка міститься для наукової візуалізації побудови, як найпростіших структур так і складних ілюстрацій, що імітують природні процеси та тривимірні об'єкти (рис. 5.17-5.18.) [48].

Частіше фрактал сприймається як комп'ютерна графіка, з безкінечним розвитком якогось елемента. Але насправді фрактальними якостями наділені і багато об'єктів у природі. Як приклад можна навести сніжинку, хмарку, узбережжя, гілки дерев і кущів, мінерали, а також систему альвеол людини і кровеносну систему. Сам термін «фрактал» належить творцю фрактальної геометрії, математику Бенуа Мандельброту. Він дав таке визначення фрактала: «Фракталом називається структура, яка складається із частин, котрі в якомусь сенсі подібні цілому» (рис. 5.19-5.21.) [45].

Енергоінформаційна монотипія [1] – це доволі новий спосіб створення монотипії, для його реалізації потрібно роздрукувати копію монотипії на прозорій плівці з використанням принтера. Потім цю плівку розміщують на оригіналі з деяким здвигом і розміщують під джерелом світла, наприклад, під міцною лампою або сонячним світлом. З часом із-за вигорання фарби та частина, що не вкрита рисунком на плівці, стає бліднішою, а щільність іншої частини рисунка змінюється в залежності від щільності зображення на плівці.

Засобами вираження композиції в монотипії є форма, колір, фактура тощо. Професійно застосовуючи ці засоби, можна домогтись найбільшої виразності під час створення художнього образу. Чим багатше духовний світ глядача, вище його

культурний рівень, тим яскравіша та різноманітніша палітра його співпереживань з художником-дизайнером, творцем образу [56].

Навіть стисле ознайомлення з видами монотипії дозволяє зробити висновок про її величезні потенційні можливості у творчості. Ця техніка має якості природної неповторності та унікальності зробленого. Монотипія – це спосіб свободи самовираження, це проекція внутрішнього світу. Через це щирість жанру беззаперечна. Це та тонка матерія, яка зараз майже втрачена в зображувальному мистецтві, і яку потрібно відновлювати [39]. Крім цього, процеси роботи над дошкою і преси відкривають нові прийоми і знаходять способи отримання різноманітних ефектів. Це підштовхує до нових пошуків, а синтез технічних прийомів породжує неповторні ритмічні і колірні плями. Монотипія дивує як незвичайністю фактур, кольору, вона змушує працювати фантазію і думати про винятковості образотворчих цінностей цієї техніки.

6. ЗАСТОСУВАННЯ МОНОТИПІЇ В ДИЗАЙНІ

Головною відмінністю монотипії є неповторність робіт, і великий елемент випадковості в остаточному результаті. За допомогою монотипії легше створити абстрактний образ, ніж образотворчий. Однак і в створенні образотворчих образів монотипія володіє великим потенціалом видовищності й несподіванки. Основною складністю при виконанні образотворчих робіт текучими фарбами є передбачення і контроль поведінки фарби після поділу матриці та паперу. Елемент непередбачуваності, унікальність, легкість виконання, багатство можливостей добре характеризують монотипію як графічну техніку. Монотипія володіє як великою різноманітністю сюжетів, так і різними застосуваннями. Монотипія також може бути використана як додаткова техніка в графічних роботах змішаної техніки [49].

Сфери, в яких може бути використана монотипія, тобто прикладні її аспекти, розглянемо далі. По-перше, хотілося б сказати про монотипію як про окрему техніку графічного аркуша. Графічним аркушем, виконаним в техніці монотипії, вважається виключно відтиск, одержуваний при друку. Все інше, яким би воно не було, – змішана техніка – будь-яке доопрацювання після відбитка перетворюють графічний аркуш в таку. Це саме виділяє монотипію в якості окремого мистецтва. Змішані техніки з використанням монотипії мають можливість найрізноманітнішого використання. Монотипний відбиток може бути використаний у створенні графічного аркуша. Зокрема, на великий графічний аркуш може бути завдано прозорий монотип через трафарет, або при створенні фактури можуть бути використані різні друковані форми і кольори. Так само варіантом використання монотипії в змішаній техніці може бути штамп. Монотипія в змішаній техніці може використовуватися і в декоративному мистецтві. Крім того, чудові живописні роботи можна отримувати при використанні масляної монотипії.

Рис. 6.1. Роботи Романа Кірпи.
Монотипія [50]

Рис. 6.2. Сухоліт Олександр "Адам",
2001.

Сухо голка, монотипія [51]

Змішана техніка монотипії та комп'ютерної графіки мають великий потенціал, але недооцінені в графічному дизайні. Таким чином, монотипія – ефективна і цікава графічна техніка з великими можливостями, простором для фантазії і творчого дослідження.

Рис. 6.3. Анна Булаєва Листівки ручної роботи. Монотипія [52]

Рис. 6.4. Робота в змішаній техніці: колаж та монотипія [53]

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

Здатність графіки швидко відгукуватися на актуальні події, виражати почуття і думки художника, розвиток техніки створюють умови для використання монотипії в книжковій графіці, графічному дизайні, дизайні друкованої продукції, дизайні одягу, театральному мистецтві [49].

Рис. 6.5. Вікторія Бучина Дизайн аксесуарів.
Косметичка "Морський мотив" [54]

Рис. 6.6. Наталка Фольовчук Дизайн аксесуарів. Шопер "Мрія" [55]

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

Для творів, виконаних в техніці монотипії, характерні тонкість колірних відносин, плавність і м'якість обрисів форм, що зовні зближує монотипію з аквареллю. Повна таємниця, монотипія у нас, на жаль, не зайняла гідного і рівноправного місця серед інших графічних технік, хоча вона є однією з найцікавіших і доступних для широкого кола любителів образотворчого мистецтва. В багатьох країнах світу монотипія увійшла в життя як рівноправна графічна техніка. Крім станкового призначення, монотипія використовується художниками в сценографії, кіно і мультиплікації, а також в книжковій графіці та плакаті.

Ювілейний концерт
Монотипія духу
або легенда про студентське військо

:: Максим
Кушнір
(Партизан)

:: Сергій
Копотієнко
(Компот)

:: Валентин
Поворозник

Кіровоградський міський
Будинок вчителя

6 лютого о 17:00

Вхід вільний

ПЛАСТ-АРТ
Кіровоградський мистецтво

НЕ!
МАЙСТЕР

громадський рух

Рис. 6.7. Плакатна афіша: У Кропивницькому відбудеться музично-поетичний вечір присвячений подвигу Героїв Крут [56]

В Додатку А представлено авторські роботи з монотипії, а саме: «Аромат осені», монотипія, акварель; «Після концерту», монотипія, олійні фарби; «Затишний куточок Черкас»,

монотипія, акварель; «Казкова зима», монотипія, гуаш (див. Додаток А, рис. А.1-А.4).

Також в даному виданні представлено авторські ілюстрації до роману Василя Барки «Жовтий князь», розроблені та виконані в техніці олійної монотипії чорною фарбою. Подальша обробка в технічному редакторі Adobe Photoshop дала можливість додати жовтий колір в ілюстрації, завдяки чому було досягнуто символічності образів, підкреслено драматизм подій, розгорнутих в творі (див. Додаток А, рис. А.5-А.16).

Було розроблено дизайн книги роману В. Барки «Жовтий князь», що показує застосування ілюстрацій, створених в техніці монотипія, в дизайні книги, в графічному дизайні (див. Додаток А, рис. А.17-А.24).

Також представлено створені ілюстрації до роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита» за допомогою техніки монотипія з подальшою обробкою в технічному редакторі Adobe Photoshop. Завдяки контрасту, якого було досягнуто за допомогою чорно-білої монотипії, виконаній олійною чорною фарбою, було підкреслено експресію, динаміку, драматизм подій, розгорнутих у творі, виявлено характерні риси героїв. Завдяки графічним засобам виразності монотипії було передано фактуру картатої тканини, шерсті Кота Бегемота, блиску старого примуса, сторінок рукопису, що обгоріли з країв, але залишились цілими. Шрифт для назви твору також було розроблено для дизайну книги і створено у техніці монотипія. Все це додає загадковості і художньої виразності в оформленні книги (див. Додаток А, рис. А.25-А.32).

В додатку Б наведено приклади студентських робіт, створених в техніці кольорової монотипії – акварель, гуаш (див. Додаток Б, рис. Б.1-Б.26).

Подальше вивчення техніко-технологічних особливостей монотипії та досвіду її викладання допоможуть в створенні методико-теоретичної розробки, для використання її в навчальному процесі в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах.

7. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ

Зі всього різноманіття розглянутих видів монотипії для виконання студентами пропонується створити власні творчі розробки в техніці монотипія, а саме в таких видах як акватипія та диатипія.

ТЕМА 1. Створення асоціативної кольорової композиції «Осінній настрій». Ознайомлення з технікою монотипії. Робота з аналогами. Підбір матеріалу. Виконання вправ асоціативного характеру. Колір та пляма. Виконання відтисків. Вибір найбільш вдалого відтиску (див. Додаток Б, рис. Б.16-Б.34).

Формат роботи: А-4. На перегляд представляється 2 оформлених в паспарту відтиска.

Техніка виконання: монотипія аквареллю – акватипія.

Матеріали: папір, скло, пензлики, акварель.

Методичні вказівки. Підготовка паперу до друку: папір повинен бути вологим, але не мокрим. Фарби слід наносити на скло густим шаром. Отримані відтиски можливо частково доопрацьовувати. Можливе використання солі на готовий відтиск для отримання додаткових ефектів. Після першої спроби відтиску на склі залишається слід від малюнка, на який можна повторно нанести фарбу і зробити другий відбиток, подібний до першого.

ТЕМА 2. Виконання сюжетно-тематичної композиції. «Осінній мотив». Створити гармонійну за кольоровим вирішенням композицію: пейзаж або натюрморт на задану тему. Можливості графічної техніки в залежності від матеріалу.

2.1. Натюрморт в кольорі (див. Додаток А, рис. А.1, Додаток Б, рис. Б.1-Б.2, Б.4-5, Б.7-13, Б.15-16): Пошук аналогів. Вибір прототипу. Підбір елементів композиції натюрморту. Виконання начерків та замальовок натюрморту. Виконання композиційних пошуків олівцем у зменшеному масштабі. Створення варіантів кольорового вирішення попередньо обраної композиції. Розробка вдалого варіанту у повному масштабі. Виконання відтиску. Вибір найбільш вдалого відтиску. Його подальше доопрацювання.

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

Формат роботи: А-3.

Техніка виконання: монотипія аквареллю – акватипія.

Матеріали: папір, олівець, гумка, скло, пензлики, акварель.

Методичні вказівки. Підготовка паперу до друку: папір повинен бути вологим, але не мокрим. Фарби слід наносити на скло густим шаром. Знімати папір зі скла можна в різних напрямках, що додає динаміки, відчуття руху в композиції. Отримані відтиски можливо частково доопрацьовувати. Після першої спроби відтиску на склі залишається слід від малюнка, на який можна повторно нанести фарбу і зробити другий відбиток, подібний до першого.

2.2. Пейзаж в кольорі (Додаток А, рис. А.3-А4, Додаток Б, рис. Б.17-Б.20, Б.25-29, Б.34): Пошук аналогів. Вибір прототипу. Підбір природних об'єктів в якості елементів композиції пейзажу. Виконання начерків та замальовок. Виконання композиційних пошуків олівцем у зменшеному масштабі. Створення варіантів кольорового вирішення попередньо обраної композиції. Розробка вдалого варіанту у повному масштабі. Виконання відтиску. Вибір найбільш вдалого відтиску. Його подальше доопрацювання.

Формат роботи: А-3.

Техніка виконання: монотипія гуашню – акватипія.

Матеріали: папір, олівець, гумка, скло, валик, пензлики, гуаш.

Методичні вказівки. Доповнювати монотипію можливо за рахунок різних прийомів та засобів, створюючи додатковий ефект, збагачуючи зображення за допомогою нанесення фактури. Це підкреслення контурів тонкими або товстими лініями, темнішою фарбою, використання різних плетінь тканини, додавання акварельних фарб та господарчого мила.

ТЕМА 3. Чорно-білий натюрморт (див. Додаток А, рис. А.2): Пошук аналогів. Вибір прототипу. Підбір елементів композиції натюрморту. Виконання начерків та замальовок натюрморту. Виконання композиційних пошуків олівцем у зменшеному масштабі. Створення варіантів тонального вирішення попередньо обраної композиції. Розробка вдалого

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

варіанту у повному масштабі. Виконання відтиску. Вибір найбільш вдалого відтиску. Його подальше доопрацювання.

Формат роботи: А-3.

Техніка виконання: монотипія олійною фарбою – диатипія.

Матеріали: папір, олівець, гумка, скло, валик, пензлик (щетина), олійні фарби чорного кольору.

Методичні вказівки. Зі скла перетискується попередньо нанесена пензликом чи валиком олійна фарба за допомогою гострих чи тупих предметів для передачі лінії різної товщини. Пляма утворюється за допомогою натиску долоні чи пальців. Фактура досягається за рахунок притискання різноманітних побутових предметів. Після першої спроби відтиску на склі залишається слід від малюнка, на який можна ще раз прикласти чистий аркуш паперу і отримати негативний відтиск.

ТЕМА 4. Чорно-біла абстрактна композиція: Пошук аналогів. Вибір прототипу. Підбір елементів композиції. Виконання начерків та замальовок. Виконання композиційних пошуків олівцем у зменшеному масштабі. Створення варіантів тонального вирішення попередньо обраної композиції. Розробка вдалого варіанту у повному масштабі. Виконання відтиску. Вибір найбільш вдалого відтиску. Його подальше доопрацювання.

Формат роботи: А-3.

Техніка виконання: монотипія олійною фарбою – диатипія.

Матеріали: папір, олівець, гумка, скло, валик, пензлик (щетина), олійні фарби чорного кольору.

Методичні вказівки. Зі скла перетискується попередньо нанесена пензликом чи валиком олійна фарба за допомогою гострих чи тупих предметів для передачі лінії різної товщини. Пляма утворюється за допомогою натиску долоні чи пальців. Фактура досягається за рахунок притискання різноманітних побутових предметів. Після першої спроби відтиску на склі залишається слід від малюнка, на який можна ще раз прикласти чистий аркуш паперу і отримати негативний відтиск.

ВИСНОВКИ

Художники і дизайнери сучасності, продовжують пошуки нових засобів для збагачення образної мови монотипії, що вимагає безпосередньої, синхронної взаємодії митця з матеріалом, розуміння його примх та особливостей характеру. Тож сьогодні станкова графіка не є процесом механічного масового друку відбитків, вона вимагає живої безпосередньої участі творця з першої до останньої хвилини народження художнього твору. Отже, організація занять даною технікою графіки не становить великої складності, однак допомагає виявленню та розвитку творчих здібностей, дозволяє збагатити творчий процес [57]. Саме інтенсивність та багатовимірність співпраці художників-графіків та їхніх колег-друкарів породили ентузіазм та інтерес до монотипії, що останнім часом набрали виразних форм не лише серед митців, але і в колах критиків, знавців та колекціонерів [22].

Сфери, в яких може бути використана монотипія, тобто прикладні її аспекти, дуже широкі. Змішані техніки з використанням монотипії мають можливість найрізноманітнішого використання. Змішана техніка монотипії та комп'ютерної графіки мають великий потенціал, але недооцінені в графічному дизайні.

Таким чином, монотипія – ефективна і цікава графічна техніка з великими можливостями, простором для фантазії і творчого дослідження.

Отже, сучасні тенденції застосування монотипії як прикладного виду мистецтва досить різноманітні. Сьогодні в багатьох країнах світу монотипія увійшла в життя як рівноправна графічна техніка. Крім станкового призначення, монотипія використовується художниками в сценографії, кіно і мультиплікації, а також в книжковій графіці та плакаті. Повна загадок і таємниць, монотипія у нас, на жаль, не зайняла гідного і рівноправного місця серед інших графічних технік, хоча вона є однією з найцікавіших і доступних для широкого кола любителів образотворчого мистецтва [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кольцова Л. В., Методична робота. Монотипія в композиції, 2012 – URL: <http://globuss24/doc/metodicheskaya-rabota-na-temu-monotipiya-v-kompozitsii>
2. Горинь Б. Феномен Софії Караффи-Корбут, – URL: <http://m.day.kiev.ua/uk/article/naprikinci-dnya/fenomen-sofiyi-karaffi-korbut;>
3. Малюнки первісних людей в печерах. Види та особливості мистецтва первісного суспільства. Наскальний живопис. Стародавні петрогліфи – URL: [https://thestrip.ru/uk/for-blue-eyes/risunki-pervobytnyh-lyudei-v-peshcherah-vidy-i-osobennosti-iskusstva/;](https://thestrip.ru/uk/for-blue-eyes/risunki-pervobytnyh-lyudei-v-peshcherah-vidy-i-osobennosti-iskusstva/)
4. Печера Альтаміра. Незвичні місця – URL: <https://tripmydream.ua/media/neobychnye-mesta/peschera-altamira;>
5. Печера Ласко.//Вільна енциклопедія Вікіпедія – URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Печера_Ласко;
6. Джованні Кастільйоне. – URL: http://krotov.info/spravki/4_faith_bible/nz_ill/nz_ill_012b_poklonen_oye_pastuhov.htm;
7. Лещинський А. А. Основи графіки. Техніка плаского друку. – Навчальний посібник. – Гродно, 2003. – URL: <http://ebooks.grsu.by/leshchinski/technika-ploskoi-pechati.htm;>
8. Монотипія, Едгар Дега. – URL: http://images.google.de/imgres?imgurl=httpwww.cat_red.com_degas_prostitutes.jpg&imgrefurl;
9. Гришина Є. В. Є. С. Круглікова. – 1989. – Монотипія. Єлизавета Круглікова. – URL: [http://www.monotypy/monotypia/names/kruglikova/;](http://www.monotypy/monotypia/names/kruglikova/)
10. Агеєва Н. Є. Єлизавета Круглікова. Лагутенко О. Антиквар. Журнал про антикваріат, мистецтво і колекціонування.

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

antikvar.ua, Аукціон графіки. – 2011 – URL: <http://www.dykat-auction.com.ua/docs/pdf/auction3.pdf>;

11. Барто Ростислав – URL: <http://arteology/books/barto/#controls7>; <http://www.gallery236/image?id=731&pid=17>;

12. Власов В. Д. Зображувальне мистецтво Одеси. Сов.художник, 1981. – Изобразительное искусство Одессы: Живопись, графіка, скульптура / авт.-сост. В.Д.Власов. – 1981. – URL: http://storage.kruk.odessa.ua/book_oz/odess/razdel5.pdf;

13. Олександр Постель. Каталог виставки. Одеса, 1974. – Каталог виставки Графіка, живопис Одеса. – Редакційно-видавничий відділ Облполіграфвидав, Одеський художній музей. – URL: <http://ofam.od.ua/pdf/catalog/postel.pdf>;

14. Давид Абрамович Варновицький. Каталог. Одеса: Облполіграфвидав, 1979. – с.15, [1] с.; 20 см. – URL: <http://search.rsl/record/01004643760>;

15. Попов А. А. Акварель. Каталог виставки. Живопис , акварель, графіка. Киев, 1977. – с. 46 – URL: <http://ofam.od.ua/pdf/catalog/popov90.pdf>;

16. А. Векслер. Каталог виставки. – Одеса, 1982. – URL: <http://ofam.od.ua/php/arhiv2.php?dates=1982-10-10>;
<http://ofam.od.ua/catalog/>;

17. Злигостев А. С. Графіка 2001–2017 – URL: <http://images.google.de/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fredkayakniga/Графіка>;

18. Артур Фонвізін URL: <http://images.google.de/imgres.imgurl=fonvizin1.jpg&imgrefurl=http.livejournal.com>;

19. Лідія Малкіна. Борис Малкін. Він любив життя. – Журнал Мишпоха, № 12 (2), 2002. – URL: <http://mishpoха.org/nomer12/a22.php>;

20. Тарханов М. М. Монотипія .URL: <http://bidspirit.com/portal/?lang=he&searchAgentRequest=true#!/lotPage/source/catalog/auction>

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

21. Сідоров А. А. Руська графіка початку ХХ століття. – 1969. – 217с. – URL: http://www.alib/5_sidorov_a_a_russkaya_grafika_nachala_hh_veka_w1t201869395_9f299568f3c905de407ae111749.html;
22. Філіс Плаус. Співтворчість у техніці монотипія. Монотипія у 80-ті роки. – Distributed by UNITED STATES Information service embassy of the United States of America, – Produced By USIA REGIONAL PROGRAM OFFICE, Vienna, – RPO 9505-030, – Ukrainian;
23. Свид С. П. Художні техніки. Каталог виставки «Співтворчість у техніці монотипія». Вена, 1988. – 312 с.;
24. Огляд художніх робіт монотипії. Клінтон Сторм – URL: <http://www.findartinfo.com/english/art-pictures/2/113/1/Monotype/page/186.html>;
25. Mikhayil Zablodsky Енді Уорхол. Де межа між звичним предметом і витвором мистецтва. 2017. – URL: <http://michel-art.com/andy-warhol/>;
26. Анте Юске. Тенденції прибалтійської графіки. «Творчість» №1. – 1987;
27. Зелінська Я. Сучасна польська графіка. «Мистецтво». – 1988. – №2. – с.54-60. – Наукова бібліотека дисертацій і авторефератів – URL: <http://www.dissercat.com/content/shelko-grafiya-kak-yavlenie-iskusstva-khkh-v#ixzz4iUEkV4bX>;
28. Турова, В. В.; Безменова К. В. Радянська кольорова гравюра. Радянський художник, 1978. – 175 с., – URL: http://www.alib/5_turova_v_v_bezmenova_k_v_sovetskaya_cvetnay_a_gravyura_w1t2671d747465af6d24e0189142cbeab5cd490.html;
29. Галенко Є. Владимир Ємельянов. – 1987. – 80с. іл. – URL: http://www.alib/5_galenko_vl_vladimir_emelnmnyanov_w1t1641420ef210a281ee0aeba7df1166b628b4.html;
- Владич Л. Графіка Сергія Адамовича. – Київ, Мистецтво, 1977. – 96 с. – URL: <http://uartlib.org/allbooks/leonid-vladich-grafika-sergiya-adamovicha/>;

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

30. Раубе-Горчиліна М. В. Монотипія. – URL: <https://fotki.yandex/next/users/liliasart/album/105806/view/296530>;
31. Глущенко Микола Петрович. Монотипія. – URL: <http://www.gs-art.com/auctions/ukrainskaya-zhivopis-i-grafika-khkh-khkh-vv-5/catalog/2785/>;
32. Бугаєнко І. М. Микола Глущенко: Альбом творів. Київ: Мистецтво, 1973. – 104 с.;
33. Лагутенко О. Антиквар. Журнал про антикваріат, мистецтво і колекціонування. antikvar.ua, Аукціон графіки. – 2011. – URL: <http://www.dykat-auction.com.ua/docs/pdf/auction3.pdf>;
34. Шпетна О. Д. Матвій Вайсберг. Антиквар. Журнал про антикваріат, мистецтво і колекціонування. antikvar.ua, Аукціон графіки. – 2011 – URL: <http://www.dykat-auction.com.ua/docs/pdf/auction3.pdf>;
35. Луценко О. Монотипія. Валерій Сиров – Arts.In.UA. – URL: <http://www.liveinternet.ru/users/kolobok47/blog/page31.html>;
Завтра я стану метеликом. Персональна виставка художника Валерія Сирова (Україна), 2012. – URL: <http://www.liveinternet/users/3222837/post247074214/>;
36. Влад Лівшиць. Золотая серия стохатипий Леа Лівшиць и наноарт; 2009. – URL: <http://proza/2009/10/16/825>;
37. Ніколаєва Є. В. Дослідження фракталів в зображувальному мистецтві. – Derek Nielsen Derek Nielsen – Fine Art – URL: <http://fineartamerica.com/profiles/derek-nielsen.html>;
38. Макаревич Ю. М. Можливості техніки монотипії в навчанні студентів зображувальному мистецтву на заняттях графікою. Актуальні проблеми педагогіки вищої школи. – URL: <http://www.monotypy/monotypy-friends/julia-makarevich/>;
39. Диатипія // Вільна енциклопедія Вікіпедія – URL: <http://patlah/etm/etm-01/teh%20reklama/litograf/litografiagrafika-04.htm>; <https://uk.wikipedia.org/wiki/Диатипія>;

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

40. Акваграфія. Імітація текстури акваграфією і декалькоманією. – 2014. – URL: <http://www.tehnology-pro.ru/imitaciya-tekstury-akvagrafiej-i-dekalkomaniej.html>;
41. Стеценко Н. І. Техніка акватипія. – Персональний сайт – URL: http://moy-klass.at.ua/news/tekhnika_akvatipija/2011-11-27-60
42. Декалькоманія // Вільна енциклопедія Вікіпедія – URL: <https://wikipedia.org/wiki/Декалькоманія>;
43. Нетрадиційні техніки рисування. Кляксографія – URL: <https://sites.google.com/site/aftimofeeva76/glavnaa/tema-1>;
44. Єрохін С. В. Естетика цифрового зображувального мистецтва, – Алетей, – 2010 – с.429 – – URL: <https://books.google.de/books?id=rHdKAQAAlAAJ&q=Фрактальна+природа+монотипії&dq=Фрактальна+природа+монотипії>;
45. Лівшиць В. М. Фрактали і монотипія // Хімія і життя. - № 9. -2004. - С. 40-41.
46. Фрактал//Вільна енциклопедія Вікіпедія – URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Фрактал>;
47. Художня культура / Digital Art – URL: http://artculture.ucoz.ua/index/digital_art/0-4;
48. Кац О. Виконання монотипії і застосування її в графічному дизайні. – URL: <http://bukvar.su/marketing/page,3,134441-Vypolnenie-monotipii-i-primeneniye-eie-v-graficheskom-dizayne.html>;
49. Для Переяслава це велика подія: у мистецькій галереї відкрили виставку Романа Кірпи – URL: <https://ps.informator.ua/2022/12/27/dlya-pereyaslava-cze-velyka-podiya-u-mysteczkiy-galereyi-vidkryly-vystavku-romana-kirpy/>;
50. Вивчаємо нове: Чому українська друкована графіка – це круто – URL: <https://officiel-online.com/lifestyle-2/art/printing-graphics-exhibition-in-arsenal/>;

51. Анна Булаєва Замітки на полях Ручна робота – URL:
<http://negnosti.blogspot.com/2014/12/blog-post.html>;

52. Щербина Н. І. Чарівний світ аплікації в техніці «Монотипія»: методичний збірник / Надія Іванівна Щербина. – м. Біла Церква, 2019. – 27 с. – URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100ffsu-253c.doc.html>;
53. Дизайн аксесуарів Вікторія Бучина – URL: https://www.lamasoul.com/catalogitem/3276-19-1-morskoj_motiv/;
54. Дизайн аксесуарів Наталка Фольовчук – URL: <https://www.lamasoul.com/catalogitem/6553-20-1-mriya5/>
55. Плакатна афіша: У Кропивницькому відбудеться музично-поетичний вечір присвячений подвигу Героїв Крут – URL: <https://kirovograd24.com/shortly/2018/02/07/u-kropivnitskomu-vidbudetsja-muzichno-poetichnii-vechir-prisvjachenii-podvigu-geroiv-krut.htm?print>;
56. Паньковська А. А. Формування художньо-образного мислення фахівця сучасного дизайну. – Педагогіка – Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка – URL: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/104/18006-zmist-xudozhno-obraznogo-mislennya-faxivcya-suchasnogo-dizajnu.html>;
57. Самойлова Н. М. Становлення монотипії як техніки друкованої графіки / Н. М. Самойлова // Вісник ХДАДМ, 2004. – № 3. – С. 112–118. – Бібліогр.: 15 назв. – укр. – URL: hr.org.ua/sectionsttp://libra_load.php?s=art&id=947&start

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Свид С. П., Проців В. І., Художні техніки. К.: Радянська школа, 1977. – 96 с.: іл.;
2. Лоханько Ф. П., Флорова Т. І., Художні матеріали. Техніка живопису. Короткий курс для студентів педагогічних факультетів художніх інститутів. Київ, 1960. – 142 с.;
3. В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко, Історія світової та української культури: Підручник для вищ. закл. освіти. К.: Літера ЛТД, 2005. – 464 с.;
4. Даниленко В. Я., Дизайн. Підручник. Харків: ХДАДМ, 2003. – 320 с. – 664 іл.;
5. Лильо-Откович Зоряна, Український пейзажний живопис ХІХ – початку ХХ сторіччя. К.: Балтія-Друк, 2007. – 120 с.; іл. – Укр., англ.;
6. Клепков О. І. Основи творчості особи. К., 1996;
7. Романець В. А. Психологія творчості. К., 1971;
8. Іттен Й., Мистецтво кольору. Перекладач Монахова Л. Видавництво Аронов, 2020. – 96 с.: кол.іл.;
9. Кассія Сент-Клер, Потаємне життя барв. Переклад Сокульська К. К.: Видавнича група КМ-БУКС, 2021.–296 с.:іл.;
10. Бєро Георгій, Каталог робіт;
11. Monotype Printing Ideas for Home. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_mKFd3UXk6g;
12. Trace Monotype Printing: Erika Greenberg-Schneider. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DYrOZN61FQg>;
13. Monoprint & Collage Design. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SxEiho9gCBA>;
14. Schöne Karten drucken, Monotypie mit extra Tipp, printing beautifulcards,monotype with extra tip. URL: https://www.youtube.com/watch?v=XdgVc_ZlpkE

ДОДАТОК А

АВТОРСЬКІ РОБОТИ

Рис. А. 1. Авторська робота «Аромат осені». Монотипія, акварель. 2016

Рис. А. 2. Авторська робота «Після концерту». Монотипія, олія. 2016

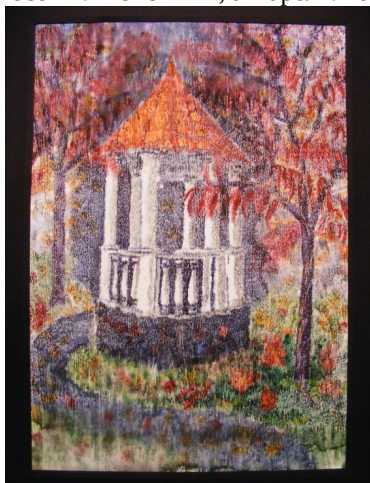

Рис. А. 3. Авторська робота «Затишний куточок Черкас». Монотипія, акварель. 2016

Рис. А. 4. Авторська робота «Казкова зима». Монотипія, гуаш. 2016

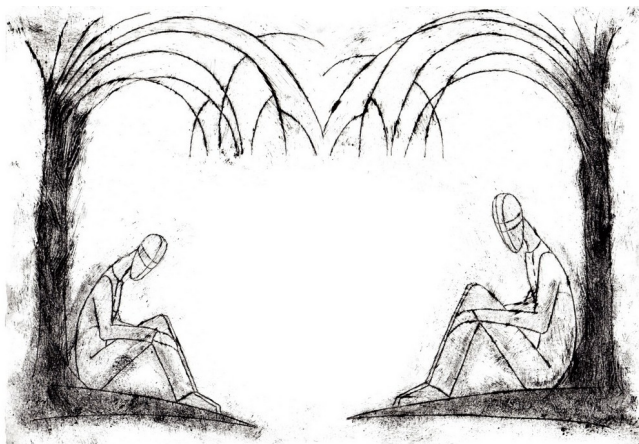

Рис. А. 5. Авторська ілюстрація до роману Василя Барки «Жовтий князь». Діти в закинутому саду чекають батька. Монотипія, олія. 2017

Рис. А. 6. Авторська ілюстрація до роману Василя Барки «Жовтий князь». Похід селян до млина і розстріл. Монотипія, олія. 2017

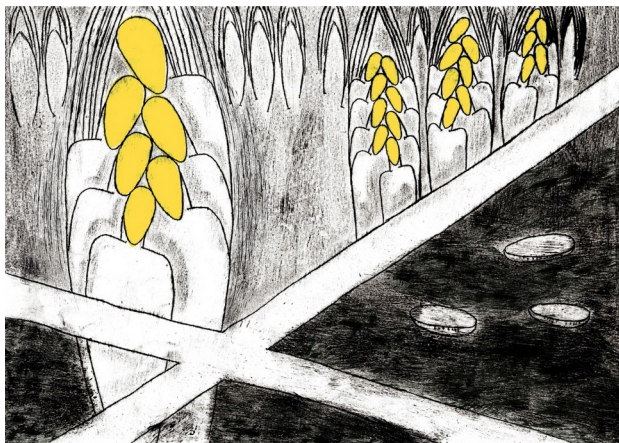

Рис. А. 7. Авторська ілюстрація до роману Василя Барки «Жовтий князь». Родина в образі колосу пшениці на роздоріжжі лиха. Монотипія, олія. 2017

Рис. А. 8. Авторська ілюстрація до роману Василя Барки «Жовтий князь». Образ хижого птаха, який нападає на село, але люди рятують церковну реліквію ціною власного життя. Монотипія, олія. 2017

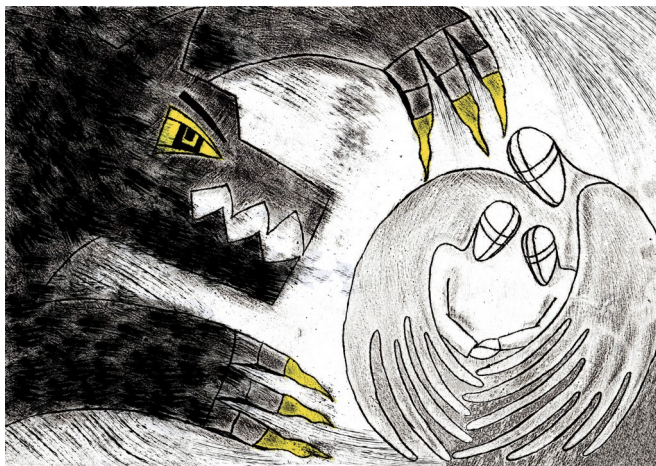

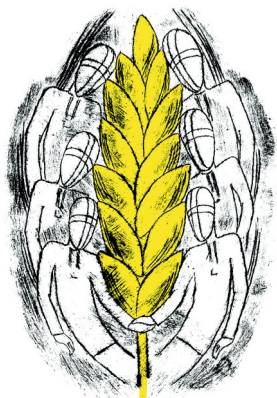
Рис. А. 9. Авторська ілюстрація до роману Василя Барки «Жовтий князь». Образ страшного звіра, що нападає на Птаху-Матір, яка закриває крилами своїх дітей. Монотипія, олія. 2017

Рис. А. 10. Авторська ілюстрація до роману Василя Барки «Жовтий князь». Образ Жовтого князя зі світою, які поглинають людські душі. Монотипія, олія. 2017

Наряджак доки задатись, то власне серце, вибране з грудки, окремо радис.

А нове пліко повали чоловіка в Сільраду. Сільми їм треба? Чиньхтис я гуртуть давай! — не не гроші, так хліб

— Маме, скороті її на майдані підводу

— Скоро, — чего ж на майдані! Потерпе тата відгустить, і зразу плече.

— Миколи і Андріяка нема.

Тато жартує як сміється що... На страшно навіть вимовити. Причусу Оленку, павтуючи кожного пасажно, давачку, ніби корчине здравки, зпері білого лобка. Ногот не каже їй, але незмовані слюва тремить, подобі до ступень, висорвані грудки. «Миле мого!» — і незомоване почуття обшнується, ніби передіється з ботаник не знати, ось чому так, прядіть. Не може піддатись їм двоє. Вілю коло донь не гасить, як місяць — любия сортином.

— Скоро оленку, сіле! — стравити доки, чоусь нетерпеливо, з срами дождатим до добрані, там її навія.

— Може, я не підру? — несміливо питає Оленка. — З мене сміти-муться.

— Хло ж?

— Увій і вилетіти всі!

— Нерозумний сикі і грійший.

— Вони гуртуватимуть!

— Терпе! Це погонею ковар, ніж цілий як хвалить.

Дари Оленка марина досаду, що «воли» сміється з її дитини. Ст-от салпється ніби справданий бунт біс, але чимсь небезпечний. Німак знаєма в обшарі серця, де нема йому чим горіти. Зостаєма прюта, зявеча за донці роки.

І стравити — не завжди.

Хиурється мати.

Паркиско сі чотирма роками старший за Оленку, підвориса стра-хой. «Найшар пережило!» — сказав, напевно, з чужого гоносу. Андрія-ко, найменший, часом поспукає.

Мамі думало, що мама товщица, ніж шкільні, бо її ходять з новими кинжиками, а вона старі читала. Так там були пряді і серця, а що і вперемані! За настрійність. Вперше мати, не диму, у диму чини-настроюють дитя проти її думки і воли. Дитя очурило.

Розку як розпаняному кривому відомо з того, ніби рану від тривалого ножа, коли вилкається і гучить. А що робити? — хоч кривий, не помо-жеться, сивини сілпачи.

Оленка в неї — з відраженістю і запальними щокими: з надто злу.

Рис. А. 14. Авторська ілюстрація і дизайн розвороту роману Василя Барки «Жовтий князь». Образ родини навколо колосу пшениці як єдиного символу життя. Монотипія, олія. 2017

Рис. А. 15. Авторська ілюстрація до роману Василя Барки «Жовтий князь». Схід сонця в образі церковної чаші як надія на майбутнє. Монотипія, олія. 2017

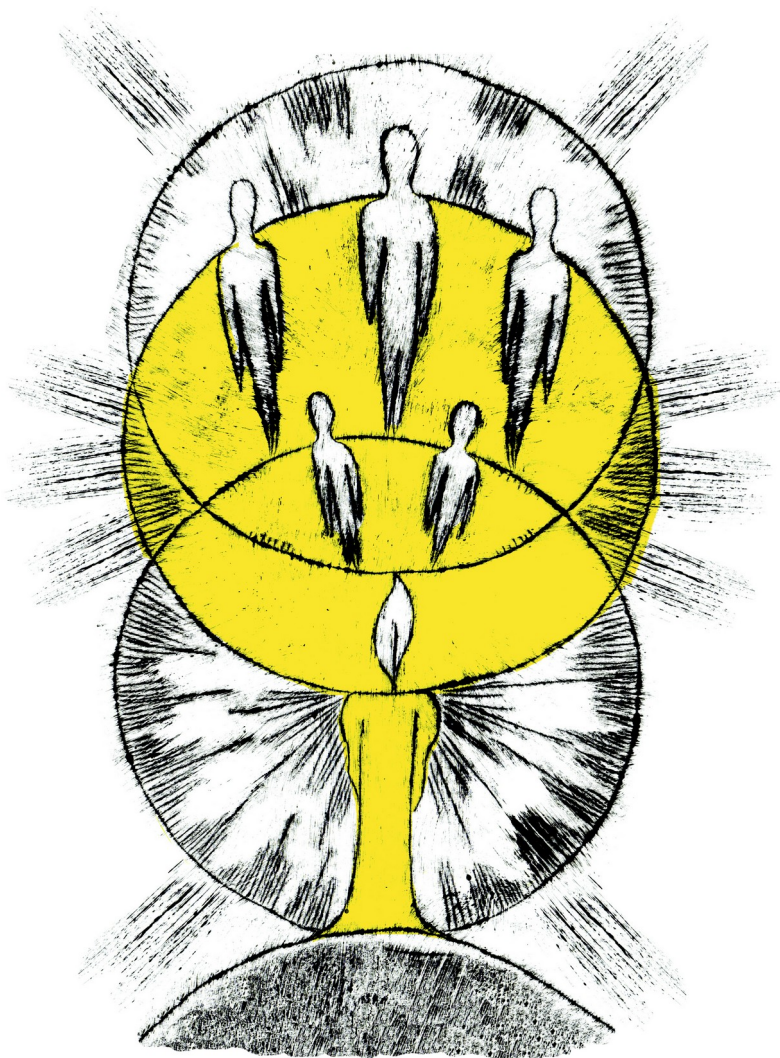

Рис. А. 16. Авторська ілюстрація до роману Василя Барки «Жовтий князь». Образ свічки, яку запалювали в хаті, коли хтось помирає. З родини загинуло п'ять душ. Монотипія, олія. 2017

Рис. А. 17. Авторська розробка дизайну книги роману Василя Барки «Жовтий князь». Обкладинка. Розроблений шрифт

Рис. А. 18. Авторська розробка дизайну книги роману Василя Барки «Жовтий князь».

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотіпія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

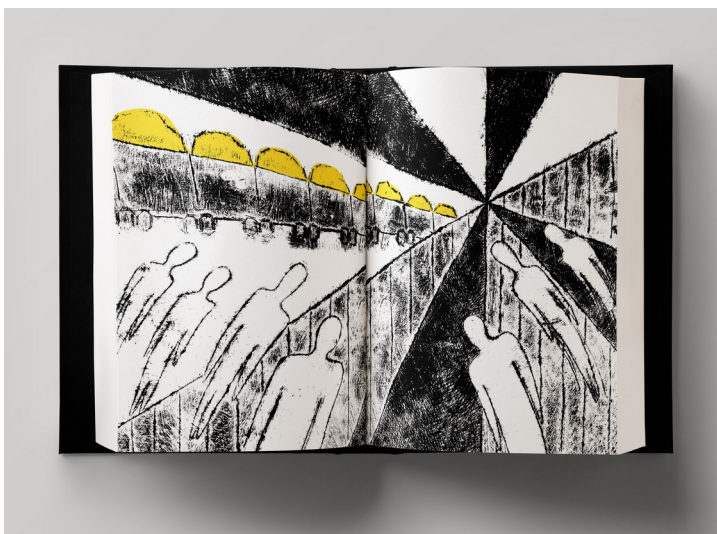

Рис. А. 19. Авторська розробка дизайну книги роману Василя Барки «Жовтий князь».

Рис. А. 20. Авторська розробка дизайну книги роману Василя Барки «Жовтий князь».

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Техніка монотипія: різновиди та особливості виконання

Методично-наочні рекомендації

Рис. А. 21. Авторська розробка дизайну книги роману Василя Барки «Жовтий князь».

Рис. А. 22. Авторська розробка дизайну книги роману Василя Барки «Жовтий князь».

Рис. А. 23. Авторська розробка дизайну книги роману Василя Барки «Жовтий князь».

Рис. А. 24. Авторська розробка дизайну книги роману Василя Барки «Жовтий князь».

Рис. А. 25. Авторська ілюстрація титулу до книги роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита». Монотипія, олія. 2016

Рис. А. 26. Авторська ілюстрація до шмуцтитулу другої частини роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита» з назвою «Маргарита». Монотипія, олія. 2016

Рис. А. 27. Авторська ілюстрація до роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита». Кінниця. Монотипія, олія. 2016

Рис. А. 28. Авторська розробка дизайну книги роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита». Форзац

Рис. А. 31. Авторська розробка дизайну книги роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита».

Рис. А. 32. Авторська розробка дизайну книги роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита».

ДОДАТОК Б

РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЧДБК

Рис. Б. 1. Молочко О. Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 2. Лисенко А. Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 3. Будник М.
Кольорова монотипія, гуаш

Рис. Б. 4. Мартиненко В.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 5. Шкуро О.
Кольорова монотипія, акварель

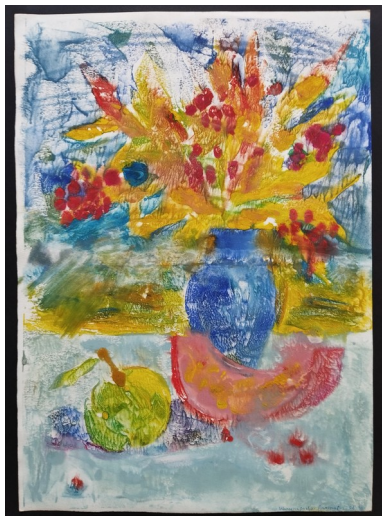

Рис. Б. 6. Шинкарьова А.
Кольорова монотипія, гуаш

Рис. Б. 7. Півториста С.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 8. Вишневецька А.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 9. Крамаренко М.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 10. Мамай М.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 11. Скорина С.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 12. Білоус Л. Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 13. Литвин К.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 14. Вдовиченко Д. Кольорова монотипія, гуаш

Рис. Б. 15. Ковбаса В. Кольорова монотипія, акварель

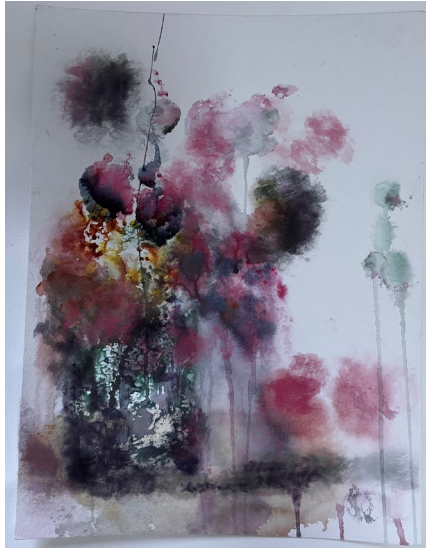

Рис. Б. 16. Скирта Д.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 17. Дилюк Д.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 18. Сиваченко В.
Кольорова монотипія, гуаш

Рис. Б. 19. Савченко Б.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 20. Будник М.
Кольорова монотипія, гуаш

Рис. Б. 21. Тимоненко А.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 22. Майстренко А.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 23. Шаповалова А. Кольорова
монотипія, акварель

Рис. Б. 24. Кузнецова Е. Кольорова
монотипія, акварель

Рис. Б. 25. Бойко А. Кольорова монотипія (стохатипія), акварель

Рис. Б. 26. Бойко А.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 27. Будник М.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 28. Будник М.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 29. Бойко А.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 30. Майстренко А.
Кольорова монотипія, акварель

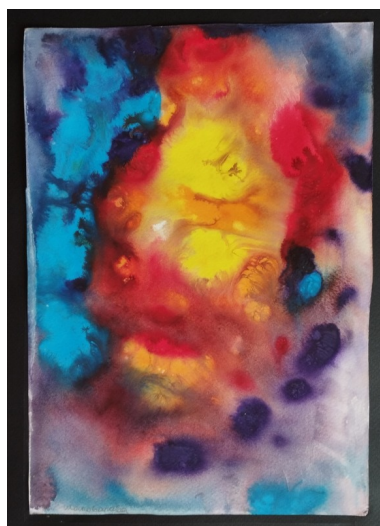

Рис. Б. 31. Шаповалова А.
Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 32. Лисенко А. Кольорова монотипія (клясографія), акварель

Рис. Б. 33. Коваленко О. Кольорова монотипія, акварель

Рис. Б. 34. Сиваченко В. Кольорова монотипія, акварель

ПРО УКЛАДАЧА

Куколь Світлана Євгенівна – викладач відділення дизайну Черкаського державного бізнес-коледжу. Має повну вищу освіту за освітнім ступенем магістр – закінчила Черкаський державний технологічний університет, 2017 р., за спеціалізацією «Дизайн», дизайнер-дослідник з графічних робіт I категорії, дизайнер-професіонал II категорії.

Викладає дисципліни: «Основи живопису та кольорознавства», «Образотворче мистецтво. Живопис», «Академічний рисунок та живопис», «Шрифти», «Художні техніки», «Графічні техніки в дизайні», «Навчальна практика (пленер)».

З 2019 року – викладач Черкаської дитячої художньої школи ім. Д. Нарбута та викладач Черкаського державного бізнес-коледжу. Багаторазовий учасник різноманітних виставок, конкурсів, фестивалів, конференцій.

Навчальне видання

КУКОЛЬ Світлана Євгенівна

**ТЕХНІКА МОНОТИПІЯ: РІЗНОВИДИ ТА
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ**

Методично-наочні рекомендації

Комп'ютерний набір С.Є.Куколь

Підписано до друку 20.06.2023 р. Формат 60x84¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.
Умов. друк. арк.. 1,23. Тираж 50 прим. Зам. № 341

За довідками з питань реалізації
звертатись за тел. (0472) 64-05-15